

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Лышъхъэм изэІукІэгъухэр

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан Адыгэ къэралыгъо университетым иректорэу Хъунэгэ Рэщыдэ, Мыекъуапэ иархитектор шъхьалэу Галина Ирхинар, архитектурэм и Бюро специалистхэр тыгъуасэ ригъэблэгъагъэх. ЗэІукІэгъум хэлэжъагъ АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат.

Университетым хэхъоныгъэхэр ышлынхэмкІэ игенеральнэ план къыдыхэлъытагъэу спорт-еджэпІэ комплексерэ инновационнэ-технологическэ бизнес-инкубаторрэ агъэлсынхэ гухэлъ зэряІэм, ахэр зышашышт чыпІэхэри къызэрэхахыгъэм Лышъхъэр шигъэгъозагъ Хъунэгэ Рэщыдэ. Аужырэ шапхъэхэм адиштэу агъэлсы ашІоигъо комплексым хэтыхтых спорт ыкІи конференц залхэр, общежитиер, шапІэр, нэмыкІхэри. Ащ пэлухъащт сомэ миллион 600 фэдизыр федеральнэ гуп-

чэм къафитІупшынкІэ ары зэрагъэнэфагъэр. Бизнес-инкубаторыр зычІэтышт унэр щэу зэтетышт. Ректорым къызэриІуагъэмкІэ, УФ-м гъэсэн-гъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэ зэхичгъэ зэнэкьокъум АКЪУ-р зыхэлажъэм, текІоныгъэ къышыхыгъ ыкІи сомэ миллион 100-м ехъу грантэу къыфагъэшъошагъ. А ахъщэр бизнес-инкубаторым ишын пэІуагъэхъащт. Апшгъэрэ еджапІэм чІэс студентхэм яшІэныгъэхэм зэрахагъахъорэм дакІоу, ахэм яІоф къызэІуахын

амал агъотынымкІэ мы псэуалъэм ишын мэхъанэшхо зэриІэр Хъунэгэ Рэщыдэ къыІуагъ.

ЫпшъэкІэ зигугъу къэтшыгъэ объектиІур зэрагъэпсыштхэм ехыліІэгъэ проектэу шыІэхэр зэІукІэгъум хэлэжъэгъэ архитекторхэм къагъэлэгуагъ, республикэм ипащэ ахэм уасэ къафитшыгъ.

— Къэжъугъэхъазырыгъэ планхэр зэкІэ дэгъух, аужырэ шапхъэхэм адештэх, ау ахэм джыри зэ шыахэплъэжъи, къалэм иархитектурнэ теплгъэ нахъ диштэхэрэр шъор-шъорэу къыхэшъухык, — къыІуагъ Тхьаклушынэ Аслъан. — Мыекъуапэ зыгъэдэхэшт, зыгъэкІэрэ-кІэшт проектхэм сыдигъуи адетгъаштэ. Адыгэ къэралыгъо университетым непэ хэхъоныгъэшІухэр зэришІыхэрэм, ащ иматериальнэ-техническэ базэ зызэриушъомбгъурэм къадыхэлъытагъэу мыщ фэдэ проектшыхохэр гъэцкІэгъэнхэм мэхъанэшхо иІ. АмаІэу шыІэмкІэ апшгъэрэ еджапІэм тэри ІэпыІэгъу тыкыфэхъузэ тшышт.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Тигъэзетеджэ лъапІэхэр!

МэфишІым къыкІоцІ гъэзет кІэтхапкІэр процент 40-кІэ нахъ макІэ тшынкІэу фитыныгъэ къытатыгъ. Мы мазэм и 12-м къыщегъэжъагъэу и 22-м нэс «Адыгэ макъэм» сомэ 317-кІэ шъукІэтхэн шъульэкІышт!

ШъуикІэсэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» шъукІэтхэщтмэ, ар ятІонэрэ илгъэсныкъом къышъуІукІэнэу шъуфаемэ, ащ фэдэ охътэ шІагъор къызыфэжъугъэфед.

ШъукІатх лъэпкъ гъэзетым!

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Адыгэ Республикэм информатизациемрэ связымрэкІэ иотраслэ ихэхъоныгъэ ышъхъэкІэ илахъ зэрэхишІыхъэрэм, илгъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриІэу Іоф зэришІэрэм, телерадиокъэтынхэр зызэхашэрэр илгъэс 30 зэрэхъугъэм афэшІ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхыль фагъэшъошагъ **Виноградов Константин Леонид ыкъом**, ФГУП-у «Урысые телевизионнэ, радиовещательнэ сетым» икъутамэу «Адыгэ Республикэм ирадиотелевизионнэ гупчэ» идириктор.

Адыгэ Республикэм телевидениемрэ радиокъэтынхэмрэкІэ иотраслэ ихэхъоныгъэ ашъхъэкІэ ялахышхо зэрэхашІыхъэрэм, телерадиокъэтынхэр зызэхашэрэр илгъэс 30 зэрэхъугъэм афэшІ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхыль афагъэшъошагъ **ФГУП-у «Урысые телевизионнэ, радиовещательнэ сетым»** икъутамэу «Адыгэ Республикэм ирадио-телевизионнэ гупчэ» иІофышІэхэм.

ПшъэдэкІыжъыр агъэлъэшыгъ

Урысые Федерацием ивице-премьерэу Виктор Зубковым тыгъуасэ селектор зэІукІэ зэхичгъагъ. Гъэмэфэ мазэхэм ялэхъан мэхъэм машІор къащымыхъуном, ащ фэдэ ошІэ-дэмышІэ хъугъэшІагъэхэм апэуцужыгъэным пае регионхэм зэшІуахын фаехэм, нэмыкІ лъэныкъохэм атегушІагъэх. Іофтхьабзэм хэлэжъагъэх Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэ игуадзэу **Алексей Петрусенкэмрэ** УФ-м ошІэ-дэмышІэ ІофхэмкІэ и Министерствэ и ГъэІорышІапІэу АР-м щыІэм ипащэу **Гъунэжыкъо Муратэ**.

Мэлылфэгъу мазэм и 15-м мыщ фэдэ селектор зэІукІэу шыагъэм ыуж УФ-м и Правительство унэшхо гъэнэфагъэхэр зэришІыгъэхэр Виктор

Зубковым къыІуагъ. МашІор зэрагъэкІосэрэ техникэ зэмылІэужыгъоу минрэ шъитфырэ фэдиз джырэ лъэхъаным регионхэм афатІупшыгъ, нэмыкІ

лъэныкъохэмкІэ ІэпыІэгъу афэхъух. 2011-рэ илгъэсым Іоф зэрэшІэшт планыр аштагъ, мэшІогъэкІосэным ишапхъэхэр зымыгъэцкІэрэ пащэхэм пшгъэдкІыжъэу ахырэр нахъ агъэлъэшыгъ. Илгъэсу тызыхэтым ижъоныгъуакІэ и 10-м ехъулэу тикъэралыгъо ишъолъыр зэфэшъхъафхэм гъогогъу мин 5-м ехъурэ машІом закыб-чиштагъ, ащ шыщэу 328-р мэшІошхуагъэх. Іофхэр нахъ зыщыдэхэр Урал ыкІи Сыбыр арых. Мыхэм ахэхъэрэ субъектхэм япашэхэм яІофшІэн нахъ агъэлъэшынэу вице-премьерым къафигъэпытагъ.

Хэукъоныгъэу шыагъэхэр дэгъэзжыгъээнхэ зэрэфаем игугъу къышІыгъ, ахэм зэрафэрэ-зэр ащ къариІуагъ. БлэкІыгъэ илгъэсым игъэмэфэ мазэхэм машІохэм цІыфхэр зэрахэкІодагъэхэр, япсэупІэхэр зэрэс-тыгъэхэр, экономикэм миллиард пчъагъэ чІэнагъэ зэришІыгъэр регионхэм япашэхэм къыдалгытэнышъ, пшгъэрылэу апашъхъэ итхэр зэшІуахынхэ зэрэфар ыкІи ар зымыгъэцкІэхэрэм шІокІ имыІэу пшгъэдэкІыжъ зэрахыштыр агу къыгъэкІыжыгъ. МашІор къэмыхъуном пае муниципалитетхэм нахъ тэрэзэу Іоф адэ-

шІэгъэныр анахъ мэхъанэшхо зиІэ лъэныкъохэм ащыщэу Виктор Зубковым къыхигъэшыгъ.

МВД-м, Прокуратурэм, МЧС-м, нэмыкІ къулыкъухэм ыкІи гъэІорышІапІэхэм яІыкІохэр нэужым къэгущыІагъэх, анахъэу анаІэ зытырагъэтыштхэр къагъэнэфагъэх.

БлэкІыгъэ гъэмафэм къэхъугъэ машІохэм Адыгеим зэрар къыфахыгъэп. Илгъэсу тызыхэтым игъэмэфэ мазэхэм ошІэ-дэмышІэу къэхъун ылгъэ-кІышт хъугъэ-шІагъэхэм апэуцужыгъэным республикэр фэхъазыр. АР-м и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан ащкІэ пшгъэрылгъэ гъэнэфагъэхэр афисІыгъэх.

(Тикорр).

Москва щызэнэкъокъуштых

Жьоныгуаклэм и 11-м кыщегъэжъагъэу и 13-м нэс информационнэ технологиехэмкIэ Дунэе олимпиадэм икIэу зэнэкъокъоу «IT — Планета 2010» зыфиорэр Москва щыклошт.

Ащ Урысыем, Украинэм ыкIи Казахстан ащыщ студенти 135-рэ къеклолагъ. Ахэр 2010-рэ ильэсым икIэуым лъэпкъ Олимпиадэхэм ащатекIуагъэхэр арых. Олимпиадэм рагъэблэгъагъэхэм ащыщ Адыгэ къэралыгъо университетым истудентэу Юрий Сапрыкиныр.

«IT — планета» зыфиорэр гъэсэныгъэмкIэ зыфэдэ къэмыхугъэ проектэу щыт. Ар мыгъэ яплIэнэрэу зэхашт. Проектым пшъэрэу шъхьалэу иIэр информационнэ технологиякIэхэм алъэныкъокIэ анахь студент Iушхэр кыхыгъэщыгъэнхэр ыкIи ахэм IофшIэн агъотынымкIэ IэпыIэгъу афэхугъэныр ары. Олимпиадэм изэхэщакIохэм ащыщых дунаим щызэлъашIэр фирмэхэу программэхэр ыкIи техникэ зэфэхъафхэр кыдзэыгъэкIыхэрэр. Ахэм чыпIэ IофшIэнэхэу информационнэ технологиехэм адэлажъэхэрэр ягъусэхэу Олимпиадэм пае гъэ-

цэкIэнхэр къаугушшысых, зэхэгуцох. Ахэр IофшIэнэхэм ящыкIэгъэ программэхэм атегъэпсыхъагъэхэу шыгъэх.

2010-рэ ильэсым олимпиадэхэм ахэлэжъагъэх ыкIи акIуачIэ ауплъэкIугъ студент мини 7-мэ. Ахэр апшъэрэ еджэпIэ 660-мэ ялыкIох. Студентхэр лъэныкъуи 6-кIэ зэнэкъокъугъэх. Регион пэпчъ ащытекIуагъэхэр джы Москва рагъэблэгъагъэх.

Адыгеим илыкIоу Олимпиадэм кIогъэ Юрий Сапрыкиныр непэ зэнэкъокъуым хэлажъэ. Олимпиадэм щытекIуагъэхэм неущ къафэгущыIохтх, шIуаф-тынхэр къаратыштх. А Iоф-

тхьабзэм Урысые Федерацием связымкIэ ыкIи коммуникациемкIэ и Министерствэ илыкIохэр хэлэжъэштх.

— Непэ хэгъэгум гъэсэныгъэ-шхо зилэ ыкIи IэпIэсэныгъэшхо зыхэлъ ныбжьыкIэхэр ищыкIагъэх, — кыIуагъ мы мафэхэм УФ-м связымкIэ ыкIи коммуникациемкIэ иминистрэу Игорь Щеголевым. — Олимпиадэм ишIуагъэкIэ апшъэрэ еджапIэхэм къагурылошт IофшIэнэхэм ящыкIэгъэ специалистхэр зыфэдэн фаехэр.

Олимпиадэм кIэщакIо фэхугъэх ыпшъэкIэ зыцIэ къетIогъэ министерствэр, УФ-м спортымкIэ, туризмэмкIэ ыкIи ныбжьыкIэ политикэмкIэ и Министерствэ, информационнэ технологиехэм алъэныкъокIэ бизнес-сообществэр ыкIи Урысыем иапшъэрэ еджэпIэ учреждениехэр.

Адыгеим и Правительствэ Олимпиадэм изэхэщэпIэ ишIуагъэ къегъакIо.

Iофтхьабзэм игенеральнэ спонсоры Урысые информационнэ телеканалэу «Россия-24» зыфиорэр ары.

автоматыр псынIкIэу зэхэыгъэн ыкIи зэхэлъхъэжыгъэнымкIэ, клапсэр зэпкъудыгъэнымкIэ зэнэкъокъугъэх.

Теклоныгъэм и Мафэ фэшI къэзэрэугъоигъэ къулыкъу-шIэхэм къафэгущыIагъ АР-м и МВД ипащэ игуадзэу, полковникэу Александр Ермиловыр. ПравэухъумэкIо органхэм общественнэ щынэгъончъагъэр кызыраухъумэрэм даклоу, физическэ ухъазырыныгъэ дэгъу алэкIэлын зэрфаер, ащкIэ мыщ фэдэ зэнэкъокъухэм яшIогъэшхо кызыэрэкIорэр, анахъэу зыщыгугъыхэр кадрэхэр непэрэ зэнэкъокъуым зэрэхэлажъэхэрэр, ахэм щысэ атырахызэ, кIэлэ ныбжьыкIэхэу полицием хэтхэм гъэхъэгъэшIухэр ашIынхэм зэрэаплухэрэр ащ кыIуагъ.

Нэужым зэнэкъокъуым изэхэщакIохэм зэфэхъысыжъхэр ашIыгъэх, теклоныгъэ ыкIи хагъэу-нэфыкIырэ чыпIэхэр кыдзэыгъэхэм кубэкхэр, медальхэр, щытху тхылъхэр ыкIи шIуаф-тынхэр афагъэшъошагъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

МВД-м кыытыгъ

Мэлылфэгъум и 25-м кыщыублагъэу жьоныгуаклэм и 2-м нэс, Адыгеим бзэджэшIэгъи 135- рэ щызэрахъагъэу МВД-м ыгъэунэфыгъ. Ахэм ащыщэу щэгъогъум шъобж хылыгъэхэр атырацагъэх, 5-м ахъункIагъэх, гъогъу 13-м хъор-шэрыгъэкIэ цыфхэр агэпцIагъэх, наркотикхэм япхыгъэу бзэджэшIэгъитIу, экономикэм ылъэныкъокIэ зэрахъагъэр 8 мэхъу. Адыгеим игъогухэм зэкIэмкIи хъугъэ-шIэгъи 8 атэхухъагъ, ахэм нэбгыри 5 ахэкIодагъ, 10-мэ шъобж зэфэхъафхэр атещагъэхэ хъугъэ, водитель 70-рэ ешъуагъэу рулым кIэрысхэу къауытыгъэх.

Автомобильхэм ятыгъуагъэхэу тхьамафэ къэс пIоми хъунэу МВД-м егъэунэфы. НахьыбэрэмкIэ аудиоаппаратурэр ары ахэм арагыгъукIырэр, ау автомашинэхэр зыхэхэм ежъхэм ямысагъэкIэ пкъыгъо нахь лъаплэхэр ашIуахыхэуи кыхэкIы. Ащ фэдэу Мыекъуапэ щыпсэурэ хульфыгъэм и Фольцваген-Джеттэ ноутбукырэ документхэр зыдэлъ Iальмэкымерэ зэрэахыгъэхэмкIэ ОВД-м макъэ ригъэIугъ. БзэджашIэм IункыIбзэу автомо-

билым ипчъэ екIуштыр кыгъоты кыIуихыгъ. Джырэблагъэ Кошхэблэ ыкIи Шэуджэн районхэм я ОВД-хэм яIофшIэхэм ащ фэдэ бзэджэшIагъэ зезыхъагъэр къауытыгъ. Селоу Натырбые щыщ кIалэу ильэс 16 зыныбжым икъоджэгъум иавтомашинэ автомагнитолэр рыхыгъ.

Ильэсэу тызыхэтыр кызыхъагъэм кыщыублагъэу Iашэхэмрэ боеприпасхэмрэ зэрэшыхэрэм ыкIи гъэбылгыгъэу зэраIыгъхэм япхыгъэ бзэджэшIэгъэ 40 пстэ-

умкIи республикэм шагъэу-нэфыгъ, ахэр зезыхъагъэхэр кычIагъэщыгъэх. Мэлылфэгъум и 27-м а пчъагъэм джыри тIу кыхэхъуагъ. Джджэ районным и ОВД иIофшIэхэм къутырэу Колхознэм щыпсэурэ бзылфыгъэм иунэ IэкIэ шIыгъэ кIэрахъо кырагъотагъ. ЗэрагъэунэфыгъэмкIэ, къутырэу «Красный пахарь» зыфиорэм щыпсэурэ хульфыгъэу ильэс 23-рэ зыныбжым ар ышIи, ыгъэбылгыгъэу кыритыгъ. Мыщ фэгъэхыгъэу уголовнэ Iоф кызыIуахыгъ.

Къэхалъэхэм ягъэ зэрагъэ-кIырэм ипчъагъэ джыри хэжъэу ригъэжъагъ. Мэлылфэгъум и 26-м ТэхъутэмыкIое къэхалъэм дэт къашъхъэхэм атырагъэуцогъэ саугъэти 9 щызэхэзыкъутэгъэ хульфыгъэр охътабэ темышIэу къауытыгъ. Ар а къоджэ дэдэм щпсэу, ильэс 26-рэ ыныбжъ, зымы Iоф щышIэрэп. Зэрарэу ащ цыфхэм къафыхыгъэр мы уахътэм агъэунэфы.

«Литература — жизнь моя»

МэщбэшIэ Исхьакъ итхы-лыкIэу бэмышIэу урысыбзэкIэ кыдэкIыгъэм джары зэреджагъэр. Мыщ кыдэхъагъэх литературэм ехыллэгъэ статьяхэр, зэлъашIэрэ тхакIохэм ыкIи общественнэ IофышIэшхохэм тхакIохэм язэIуIэхэм, пленумхэм ыкIи зэфэхсхэм, сессиехэм, общественнэ-политическэ форумхэм къащалауагъэхэр, интервьюхэу, зэдэгущыIэгъухэу темэ зэфэхъафхэмкIэ яIагъэхэр. Публицистическэ Iофыгъохэу тхылъым кыщыIэгъэхэр къауатэрэмкIи, къэтыкIэ амалэу ащыгъэфедагъэмкIи зтефыгъэх. Ахэр икIыгъэ лIэшIэгъум ыкIи тинепэрэ мафэхэм ятарихъ пычыгъох, ильэсыбэ творческэ ыкIи общественнэ IофшIэгъэшхоу тхакIом иIэр зафэу нэм кыкIэзыгъэуцох.

МэщбэшIэ Исхьакъ тхэкIо-художникэу, усэкIо-философэу, романист инэу ары тхыльдэжэхэм бэшIагъэу зэрэзэлъашIэрэр. Мы тхылыкIэр кызыдэкI нэуж МэщбэшIэр джыри зы лъэныкъуаIэкIэ къафызэлухыгъэ хугъэ, ар — узэджэнджэшы-жынынэу щымыт тхэкIо-публицист.

Тхыль нэклубгъохэр зыр зым нахь гъэшIэгъонэу зэкIэлъэкIох, зэпыгъэшагъэх, гупшысэ куур

ащIорышIэ, цыф акъылышIо дэдэм идунай ухашт, тхэкIо-патриотэу, ильэпкъ ыкIи ихэгъэгу ягумэкIи, ягушIуагъуи зэхэзышIэу, адэзыгошэу ящыIэныгъэ зэрадыхэтыр, зэрафэзафэр ыкIи зэрафэшъыпкъэр тхылъым кыщыIотыкIыгъ. МэщбэшIэ Исхьакъ итворчествэ лъыплъэхэрэм ыкIи тхыльдэжэныр зикIэсэ пстэумэ мы тхыгъакIэм рзэ-ныгъэ хагъотэнэу кытIшэху.

МАМЫРЫКЪО Нурмет.

Медсестрахэр зэнэкъокъух

Сымаджэр нахь псынIкIэу ылтэ теуцожынымкIэ, врачым Iээн Iофтхьабзэу кыгъэнэфагъэхэм шIуагъэ къахынымкIэ мэхъанэшхо иI медсестрахэм япшъэрэу зэрагъэцакIэхэрэм, ахэм яIэпIэсэныгъэ зынэсырэм. Ар кыдалгытэзэ, ильэс къэс, медсестрахэм я Дунэе мафэу жьоныгуаклэм и 12-м хагъэунэфыкIырэм еху-лIэу, мы IофышIэхэм азыфагу зэнэкъокъу шэкIо, анахь IэпIасэхэр кыхагъэщых.

Мыщ фэдэ Iофтхьабзэхэм нахьыбэрэмкIэ язэхэщакIоу хъурэр Адыгэ республикэ клиническэ симэджэщым иврач шъхьалэ медсестрахэм Iоф адэшIэгъэнымкIэ игуадзэу С.С. Строкань ары. Ащ тызэрэщиэгъэзоагъэмкIэ,

жьоныгуаклэм и 6-м республикэм исымэджэщ шъхьалэ иактовэ зал мы учреждением иотделениехэм ямедсестрахэм язэнэкъокъу иаужырэ учугъо щыкIуагъ, теклоныгъэр кыдзэыхыгъэхэр кьэнэфагъэх. «Иаужырэ» зыкIатIорэр ащ ыпэрэ мафэхэм зэнэкъокъум иуцугъуитIу (рефератхэм ягъэхъазырын ыкIи медсестрам иIофшIэнIэ чыпIэ зэрэзетегъэ-псыхъагъэм афэгъэхыгъэр) кIуагъэ. Ахэм теклоныгъэ къащыдзэыхыгъэхэр арых тыгъуасэ зэнэкъокъугъэхэр.

Зэнэкъокъур зэрэкIуагъэм ыкIи анахь медсестра хъупхъэу кыхагъэщыгъэхэм афэгъэхыгъэу нахь игъэкIотыгъэу кыхытэуытышт.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

Сакъынхэ фае

2006 — 2012-рэ ильэсхэм ателъытэгъэ федеральнэ целевой программэу гъогур щынэгъончъэным фэгъэхыгъэм кыделъытэ кIэлэцIыкIухэр авариехэм ащыухъумэгъэнхэр.

Адыгэ Республикэм жьоныгуаклэм и 10-м кыщегъэжъагъэу и 17-м нэс профилатическэ Iофтхьабзэу «Сохрани свое будущее» зыфиорэр щыклошт. АР-мкIэ МВД-м и ГИБДД иIофышIэхэм а уахътэм анахъэу анаIэ атырагъэ-тышт щынэгъончъэным ибгырыпххэр зэрагъэфедахэрэм, ильэс 12 мыхъугъэ кIэлэцIыкIухэм тIысыпIэ шъхьафэу ялэнэу щытхэр автомобильхэм арытхэмэ ыкIи нэмыкI лъэныкъохэм. Ащ фэдэ псэуалъэ зэрымытым тазырэу сомэ 500 тыралъыащт.

Арэу щыгити, водителхэм ащыпцхэм ащ мэхъанэ рамы-

тэу бэрэ кыхэкIы. Ахэм къагурылорэп машинэр ошIэдэмышIэу къэбгъэуцунэу хъумэ, кIэлэцIыкIум шъобж зэрэхихыштыр. Пчъагъэхэм кызыраIорэмкIэ, аварие зыхъукIэ, сабийхэу хэушъхьафыкIыгъэ тIысыпIэ зымыIэхэмрэ кIэлэцIыкIу зихэхъогъухэу щынэгъончъэным ибгырыпх зымыгъэфедахэрэмрэ нахь шъобжышхо хахы.

Рулым кIэрыс цыфым кыгурылорэ фае ежъ ышъхъэ имызакъоу, кырищэкIырэ цыфхэмкIи пшъэдэкIыжъ зэрихырэр. Анахъэу ахэр кIэлэцIыкIухэ зыхъукIэ, водителыр лъэшэу сакъын фае.

ХЭГЪЭГУ КЪЭБАРХЭР

Шъхьафэу ауплъэкIушт

Энергием икъэухъумэн епхыгъэ шэпхьакIэхэр мэзитIуклэ Урысыем илэ хъуштых. ЗаконикIэу кыдагъэкIыгъэр хъызмэтшIапIэхэм, унэ IофшIапIэхэм япашэхэм, зэкIэ Iэшхъэтетхэм зэрагъэцэкIэрэ шIыкIэр ауплъэкIуэ ашIышт.

ШэпхьакIэхэр Урысыем и Правительство зигъэнэфагъэр мы илээсым имэлылфэгъу мазэ и 25-р ары. Къэралыгъо уплъэкIунхэр федеральнэ ыкли чIыплэ хабзэхэм зэхашэхэз ашIышт. Ахэр пэшIорыгъэшэу агъэнафэхэуи амыгъэнафэхэуи хъунхэ ылъэкIышт.

Законэу аштагъэм зэритхэ-

гъэмкIэ, энергиеу предприятием ыгъэкIодырэр сомэ миллионипшым шъхьадэкIы зыхъукIэ, ащ икъэухъумэн зэрагъэцэкIэрэм епхыгъэ гъэунэфыгъэ уплъэкIунхэр 2013-рэ илээсым нахьыжэу рашIылIэштгэп. УплъэкIунхэр зэхэзышхэнхэ зылтэкIышхэнхэ ахэхъэ Ростехнадзор, Къэралыгъор къэухъумэгъэнымкIэ Министерствэр, ШынэгъончъагъэмкIэ Федеральнэ къулыкъушIапIэр (ФСБ-р), КъэгъэгъунэгъэнымкIэ Федеральнэ къулыкъушIапIэр (ФСО-р) ыкли Федеральнэ антимонопольнэ къулыкъушIапIэр (ФАС-р).

ЗанкIэу аратыштых

Сымаджэм тефэрэ больничнэ ахышэр, бзылгъыгъэ лъэрымыхъэхэм ыкли сабыр кызыхъукIэ аратынэу шытыр, нэмыкI социальнэ тынхэр бэдзэогъум и 1-м кышцэгъэжыгъэу Социальнэ ухъумэнымкIэ фондмэ занкIэу цIыфхэм афитIушхэу ригъэжэшт. Ащ фэдэ унашъо Урысыем и Правительство кыдигъэкIыгъ, ау ащ фэдэ шапхъэхэр джырэкIэ зылгыIэсыгохэрэр чIыплитIу ныIэп: Нижегородскэ хэкумрэ Къэрэщэе-Щэрджэс Республикэмрэ. Унашъом ыпкь кыкIыкIэ, социальнэ тынхэр зытефэрэ цIыфхэм яшIуагъэ зэрагъэкIырэ шIыкIэр нахьышIу хъугъэмэ мы шIолъырахэм ащашIырэ экспериментым кыгъэзлэгъонэу шыт.

ШыкIагъэхэр илэхэу унашъор аштагъэу кычIэкIымэ, ащ зэхокIыныгъэхэр фашIынхэ, зэрэхэгъэгоу шагъэцэкIэу аублэшт.

Унашъом кызырэщилорэмкIэ, цIыфхэм атефэрэ тынхэм хъыз-

мэтшIапIэхэм япашэхэм яIоф хэлъыжышхэн, семакIэу гъэпсыгъэштIымкIэ Фондыр занкIэу цIыфым дэлэжэшт. Iоф зышIэхэрэм карточкэхэр ялэхэу шытмэ, ахэм атефэрэ ахышэр афырагъахъэз ашIышт, почтэкIэ кIабызыхъыжы зышIоигъохэр кыкIо-кIымы, зыфаер афашIэнэу шыт.

Фондым пшэрылгъэу иIэр ахышэ тынхэм якъэлъытэн епхыгъэ технологиякIэм техэгъэныр ары, ау ащ фэшI цIыфхэм пособиэхэр зашаратыштыгъэ уахътэр зэхокIышхэн, игъом яахъшэ кIауIуIэшт. Унашъор аштэн фаеу зыкIэхъугъэр, апэрэмкIэ, цIыфым ифитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм пае, ятIонэрэмкIэ, уахътэр зэрэзэхокIырэм елгытыгъэу яIофшIэн нахэ IэшIэх шIыгъэныр ары. Унэ яIофшIапIэхэр зэфашIыжыгъэу, ащылажышхэнхэ бзылгъыгъэхэу сабыр кызыфэхъугъэхэм атефэрэ ахышэ тынхэр арамгыгъэу бэрэ кыхэкIы. Ащ фэдэхэр къамыхъулIэжынынхэм за-

коныкIэр фэIорышIэшт. Джы, сьд фэдэ зэмызэгъыныгъэ пащэмрэ Фондымрэ азыфагу

кыхъухъагъэми, Iоф зышIэрэ цIыфым ащ иягъэ къекIын ылъэкIыжышхэн.

Шъон пытэхэр
зикIасэхэм апае

Урысыем кышцыдагъэкIырэ шъон пытэхэу граммшIгъэ ыкли грамм шытIурэ шъэныкIорэ зэрыфэрэ бэшэрэбхэм атегъэпкIэгъэ федеральнэ хъушъафыкIыгъэ маркэхэр Правительством кIэу ыгъэнэфагъэх. Бэшэрэб цIыкIуэхэм атырагъэпкIэшт маркэхэр джы нахэ цIыкIуштых ыкли литрэныкIо зэрыфэхэрэм ащкIэ атекIыштых.

Бэдзэогъум и 1-м нэс маркакIэхэр шъон пытэхэр кыдзэыгъэкIыхэрэм алэкIагъэхэнэу шыт. Маркэжыгъэ тегъэпкIагъэу кыдагъэкIыгъэхэ продукцияер джыри зы илээсыр, нахэ тэрэзэу къэпIон хъумэ, 2012-рэ

илээсым имэлылфэгъу мазэ и 1-м нэс ащэн алтэкIышхэн. Шъон пытэхэр кыдзэыгъэкIыхэрэм я Союз ипашхэу Дмитрий Добровым кызырIуагъэмкIэ, хэгъэ-гум шашхэр аркIым ипроцент 40-р шапхъэхэм адиштэрэп. Ар шэгугъы маркакIэхэр агъэфедэ хъумэ заводмэ кыдамыгъэкIырэ шъон пытэхэр нахэ макIэ хъунхэу. Маркэу кыдагъэкIышхэн имшомбгъуагъэр миллиметрэ 21-рэ, икIыхъагъэр 63-рэ. Бэшэрэб инхэм апае шылагъэр къэнэжы: миллиметрэ 90-рэ икIыхъагъэу, миллиметрэ 26-рэ имшомбгъуагъэу. МаркакIэм ышъохэри зэфэшъафыштых.

Къулыкъур пхьынэу
уфэмыемэ

Мы гъатхэм ыкли гъэмафэм альтернативнэ гражданскэ къулыкъу армием ычIыплэклэ нэгъырэ 400-мэ ахышхт. Нэгъырэ шытIфэу дзэм дащырэ пэпчэ зы нэгъырэ альтернативнэ «дзэ-кIолI» мэхъу. НыбжыкIэхэр егъэзыгъэкIэ къулыкъум зышцыдашхыгъэ уахътэр текIыгъэкIэ энэгуагъэ. Дзэм умыкIоу къулыкъу пхьыным пIалэу пылыр фэдитIуклэ зэрэнахыбэм ишIуагъэ къэкIо. Нахыбэрэмэ автоматыр джэхэшъотхъакIыным ышэ рагъэшъы.

Альтернативнэ шIыкIэм те-тэу къулыкъу зыхы зышIоигъом кIынэу кыфыкIокIы-

рэмэ ащышхэ иунэ ыбгынэнышъ, кызыфалорэ чIыплэм кощын фаеу зэрэхъурэри. Иунэ пэблагъэу гражданскэ къулыкъур зыхышхыгъэр мэкIэ дэд.

Лъэпкь цIыкIуэхэу нэгъырэ мин 50-м нахыбэ мыхъужы-хэрэм кIахэкIыхэрэм къулыкъу амыхымы хъунэу ары зэрэщы-тыр, ау, зэрагъэунэфыгъэмкIэ, а фэгъэкIотэныгъэхэр ахэм кызыфагъэфедэрэп. Рострудым кызырIуагъэмкIэ, альтернативнэ шIыкIэм тетэу къулыкъу ахыныр нахэ зышцырякIасэр Краснодар краир ары (нэгъырэ 80-мэ джырэ уахътэ гражданскэ къулыкъу ащ шахы), Ставрополь-

скэ ыкли Москвскэ хэкухэр (нэгъырэ 60), Санкт-Петербург (50), Москва (30).

ХэбзэIахъэу
къаугъоирэр
макIэп

Экономическэ кризисым иягъэу къэкIуагъэм бизнесым пылхэр джы кызынэсыгъэм егъэтхъаусыхэх. Ау, экспертхэм зэрагъэунэфырэмкIэ, тыхэгъэу ит предприятиехэр бэшIагъэ кыныгъом кызыхэкIыжыгъэхэр. 2011-рэ илээсым иапэрэ мэзишх кызырIуагъэуагъэмкIэ, федеральнэ бюджетым пае сомэ триллионитIурэ миллиарди 169-рэ хэбзэIахэ къаугъоигъ, ар кризисыр зышцылэгъэ 2009-рэ илээсым къаугъоигъагъэм фэдизрэ ныкIорэкIэ нахыб. Чыдагъэм ыуасэ кызырэдэкIоагъэм ар ыпкь кызырэкIыгъэр гурыIо-гъуаеп, ау Федеральнэ ХэбзэIахэ къулыкъушIапIэм ипашхэу Михаил Мишустиным кызырIуагъэмкIэ, сьд фэдэрэ лъэныкIокI ахышхэуагъоиныр нахыбэ хъугъэ. ГушыIэм пае, фэдэм кыхэкIырэ хэбзэIахым процент 45-кIэ зыкIыIэтыгъ, акцизмэ кIа-тырэр — процент 25-кIэ, мыл-кум тельытагъэр — 19-кIэ... Цыфмэ кIаIэкIэхэрэ ахышхэ тельытэгъэ хэбзэIахэу кIа-тырэм процент 11 кыхэкIуагъ. Ащ къэгъэлыагъо къэралыгъом ит унэ хызмэтшIапIэхэм янахыбэм лэжыпкIэу атырэр зэра-мыгъэбылгырэр.

(Тикорр.).

П
С
А
У
Н
Ы
Г
ЪЗИЩЫКIАГЪЭХЭМ
зэкIэмэ арагъэгъоты

ЗыфатIорэр медицинэ IэпыIэгъу лъапIэу, «высокотехнологичнэ» зыфалорэр (ВМП-р) зищыкIагъэу республикэм шыпсэхэрэм Урысыем ичIыплэ зэфэшъафхэм, хъушъафыкIыгъэ клиникэхэм гъэкIогъэхэр, а IэпыIэгъур (ВМП-р) ягъэгъотыгъэныр ары. Непэ мы медицинэ IэпыIэгъу лъэпкIым игугъу тшIыныр кызыхэкIыгъэм, лъапсэу ащ иIэм шъушхыдгъэгъозэн.

Реформэ мыхыжыгъэу шыIэныгъэм илээныкIоу зэфэшъафхэм ащыкIохэрэм зэхокIыныгъабэ кызыдахы. Ахэм ашыухъагъэ хъурэп псауныгъэр къэухъумэгъэным исистеми, ащ иIофшIэн зэрэзэхэшагъэми. Мары илээситIу хъугъэш (2009-ми, 2010-ми), илээсым иикIыгъом, игугъу къашIэу кырагъажэ высокотехнологичнэ медицинэ IэпыIэгъум (ВМП-м) реформэ шыкIошхэу, уз заулэ а ВМП-м кыхагъэкIынхэш, хъушъафыкIыгъэ медицинэ IэпыIэгъум («специализированнэ медицинэ IэпыIэгъу» — СМП зыфалорэм) хагъэханхэу (гематологир, эндокринологир, неврологир, гастроэнтерологир ыкли дерматовенерологир). Сыда мыхэр, ВМП-мрэ СМП-мрэ, зэрэзетекIыхэрэр? Ахышхэу а медицинэ IэпыIэгъухэм атефэштIур кызытIушхырэр ары Iофыр зыфэкIо-жырэр. Высокотехнологичнэхэр фе-деральнэ бюджетым фэгъэзагъэх, спе-

циализированнэхэр — шIокI зымыIэ медицина страхованием (ОМС-м). Ащ кыкIырэр чIыплэ бюджетым имыль-кукIэ ащ фэдэ IэпыIэгъу цIыфхэм арагъэгъотыныр ары. Ау регионным имыль-кукIэ федеральнэ гупчэ клиникэхэм ба ыгъэкIон ылъэкIыштыр? Нэгъырэ тхьапш ащ фэдэ IэпыIэгъу ыгъотыныр зинасып кыхышхыштыр?

Ащ фэдэ реформэм цIыфхэм шIуагъэ кызырэфимыхышхыным фэгъэхыгъэу СМП-хэм, федеральнэ клиникэхэм, медицинэ гупчэхэм япашэхэм а илээситIум бэ атхыгъэр, бэ зызыфагъэзагъэр. ыкли 2009-ми, 2010-ми а зыцIэ къетIогъэ узит-фыри ВМП-м кыхагъэнэгъагъэх, нэгъырабэми ящыкIыгъэ медицинэ IэпыIэгъоу мылIушхэу зытефэрэр арагъэгъотыгъ.

Джыри икIыгъэ илээсым икIэуххэм адэжэ а уз дэдэхэр ВМП-м хагъэкIы-жышхышхэу, федеральнэ IэпыIэгъоу регионхэм аратышхышхы 2011-рэ илээсым нахэ макIэ ашIышхэу гупчэ гъэзетхэм кызы-затхым, цIыфхэр къэгумэкIыгъэх, сыда пIомэ квотэм шыгугъэхэу, а узитфым ащышхыгъэгумэкIэу, чэзыум ежэхэрэр тиреспублики шхэсэх.

Ар кыдэтIыгъы, мы лъэныкIомкIэ зэхокIыныгъэ шыIэмэ, «специализиро-ваннэ» зыфалорэ медицинэ IэпыIэгъур регионхэм афэгъэзагъэ хъугъэмэ ты-щагъэгъуазэ тшIоигъоу зыфэдгъэзагъэ Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэ-

ухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ. Ащ испециалистхэм, нахэ тэрэзэу къэпIон хъумэ, министрэм игуадзэу Н. Чужыым джэуапэу кытыгъэр мыщ кыкIэлъы-кIоу кыхэтэуты (тIэкIу гъэкIыгъэу).

«2011-рэ илээсым мээам и 2-м Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэ-ухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ унашъо кыдигъэкIыгъэ Урысые Феде-рацием игражданхэу Адыгэ Республи-кэм шыпсэхэрэм высокотехнологич-нэ медицинэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэ-ным фэгъэхыгъэ IофшIэныр зэрэзэ-хэцэгъэштIым епхыгъэу. Ащ рыгъуа-зэхэзэ, Адыгем шыпсэхэу мыщ фэдэ медицинэ IэпыIэгъу (ВМП-р) зищы-кIэгъэ цIыфхэм ягъэунэфын ыкли ахэр а медицинэ учрежденихэм гъэкIогъэн-хэм фэгъэзэгъэ комиссием Iоф ешIэ. Мы комисиe дэдэр ары специализи-рованнэ медицинэ IэпыIэгъу (СМП-р) зищыкIагъэхэри кыхэзыхышхэр ыкли медицинэ учрежденихэм зыгъэкIохэ-рэр. СМП-мкIэ программэу шыIэм кыхыуытэу ащ фэдэ IэпыIэгъу сы-маджэхэм арагъэгъоты.

«Высокотехнологичнэ» ыкли «спе-циализированнэ» медицинэ IэпыIэгъу зыфалохэу федеральнэ медицинэ уч-режденихэм ашарагъэгъотырэм пIуэхэрэ мылIукур федеральнэ бюд-жетым къетIушхы.

Урысые Федерацием псауныгъэр

къэухъумэгъэнымкIэ ыкли социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ иштат хэмэи специалистхэм игъоу зэралгытэрэм кыхэкIэу, мы мини-стерствэм ВМП-мкIэ и Департа-мент «высокотехнологичнэ» зыфа-лорэ медицинэ IэпыIэгъум хэхъэрэ узхэм (ахэм яперечень) зэхокIы-ныгъэ афшилыгъ. Ау ащ фэдэ меди-цинэ IэпыIэгъоу ахышхышхэу зытефе-рэр, технологиякIэхэр зищыкIагъэр цIыфхэм арагъэгъотыныр нахэ кын хъунэу, сымаджэхэм зэрар ащ къа-рыхынэу шытэп. Непэ ехъулIэу вы-сокотехнологичнэ (ВМП) е специа-лизированнэ медицинэ IэпыIэгъу (СМП) зищыкIагъэу комиссием ылъы-тагъэу, ау ар фамыгъэцэкIэштэу ралыагъэу зыгорэ зэкIагъэкIо-жыгъэу тиминистерствэ шхэшхыгъэп.

Ныбджэгъу лъапIэхэр! Министер-ствэм джэуапэу кытыжыгъэтым нафэ кызырIуагъэмкIэ, медицинэ IэпыIэгъоу ахышхышхэу зытефэу, технологиякIэхэр зищыкIагъэу, тиреспубликэ имедицинэ къулыкъу джыри зыфэмыамалыгохэр федеральнэ клиникэхэм ашарагъэгъоты-зэ ашIышхт, блэкIыгъэ илээсым зэрэщы-тыгъэм фэдэу. Алахымы хэти псауныгъэ кырет, ащ фэдэ IэпыIэгъу зищыкIагъэ-хэм, гузжыгъоу чIыплэ ифэхэрэм япчъа-гъы нахэ макIэ ерэшI.

ЖАКIЭМЫКIО Аминэ.

ГъашІэм щыщ пычыгъохэр

Цыф пэпч кыгъэшлэгъэ щыІэныгъэ гъогум рэ-плэжы. ИгъашІэ кыщекІугъэ горэхэр игукъэ-кІыжхэм кхакхэнэжы хабзэ. Сэ къэзгъэшлэгъэ илэсхэм спэкІэклыгъэу, зэпыс-чыгъэ гъогум кыщыхэнэфыкІэу, дахэкІэ сыгу кы-нэжыгъэу хэтыр макІэп.

Илэс 28-кІэ узкІэІэбжы-мэ, Чэтэо Хъазрэтэ БжэшІо Шамсэтрэ (ипшэшэ лэкуа-цІэ идунай ехъожыфэ ыхыгъэ) яунагъо слъапэ исыдзагъ. Сэ, пшэшэ ныбжыкІэу, ибэу, ятэ къэзымышІэжыу, зятэ иІэ-шІугъэ зымышІэрэмкІэ зэкІэ ты шІулэгъоу шыІэр сипшэу Хъазрэт фэгъзагъэу хъугъагъ.

Шы лэпэ-лэпэ нэгүфэу, шхъэкІэфэхорэ гулытэ-шхорэ зыхэлхэу, иунагъокІи цыфхэмкІи гулэгъушхо зІлэу, ежыри лытэныгъэ дахэ кы-зыфызгъэшІыжыны зыІэкІы-рэ Іыи зышІугъоу шытыгъ ар.

Апэрэ мафэм щегъэжыгъэу ыналэ кыстыригъэтэу кыс-фэгумэкІыштыгъ. ІофышІэ пчыхэм тыкыкІыжыу, ты-кызэддыдхъагъэу тызызэте-фэкІэ, зэриІорэри кышІэгъаеу «Сэ тІэкІу горэм зызгъэлсэ-фыныш, еІланэ сышхэн», — ыІоти, унэшхом шыгъын-хэр зэблихъунхэу ихъажы-штыгъэ.

Сэри шыгъынхэр зэблэс-хъути, кухнэм сыкІоштыгъэ, джырымэ сышхэгъаеба зы-шысІоным, ежыри кыхъэ-штыгъ сугуашэ игъусэу. Сугуа-ши бзылфыгъэ зышІугъу зыфалорэм фэдэу, Іэм-лэмэу, бзылфыгъэ кьопцІэ лъагъу, Іушэу, гулытэ ин иІэу, бэрэ мы-гушыІэу шытыгъ. Советскэ СоюзкІэ тызаджэщтыгъэ хэ-гъэгум изаслуженнэ кІэлэгъэ-джагъ.

КызэрэсІугъэу, унагъо сы-зеххэм, ІофшІэри Инэм гурыт еджапІэу N6-м щегъэжыгъагъ. Апэрэ лэжыпкІэр кызыса-тым, ахъщэ жъгъэхэм афы-рикъоу, тхъэпэ цыкІоу лэ-жыпкІэр зыфэдизыр зэри-тхагъэри гъусэ фэсшІыжы, столым фытеслэхъэгъагъ. Апэрэм кыгурымыІоу кыс-сэплыгъ, еІланэ: «Уянэ Тхъэ еуагъэу, кын ыхъузэ илэси-

тфэ узфыригъэджагъэр къэб-гъахъэрэ сэ кысэптынэу арэп», — ыІуи гуашэм сІихы-гъэп. «Тэ шгудгъэшхэшт (си-пщырэ ежыррэ зыфалорэр), о уищыкІагъэ горэхэр зыфэщэ-фыж, зыфап, угу къэкІыгъэ горэ пшхы пшІоигъомэ къэ-щэф», — кысІугъагъ.

Сугуашэ дэгъоу, ІэшІоу, хъакІэ кыфэкІоштым фэдэу пщэрыхъэщтыгъэ. Мыхъамелэ-кІэ дэгъугъэ, хъалэлыгъ. Унэм уихъагъэу Іанэ кыпфимышІэу укыыригъэкІыжыштыгъэп, пшхырэр шІомакІэу кыб-дичыхъэщтгъагъэ. Сипш ишъэгъухэр бэрэ ыхъакІэ-штыгъэх.

АщкІэ зы хъугъэ-шІагъэ гор-рэ сыгу къэкІыжы. Сугуашэ имысэу (педсоветым шыагъ), сипш ишъэгъухэу Хъут Юныс (заслуженнэ псэолэшІ) ыкІи нэмыкІхэри игъусэхэу шагум кыдхъагъэх. ГъэучыІалъэм пшхыштыр диз, ау хъазырэу Іанэм кытебгъэуцонэу зи дэлъэп.

— Сыд, Сусан, Іанэм зыгор-рэ кытфепэсба, — кысІугъагъ сипш.

— Зи шыІэп, — есІожыгъ. Лыхэр зэрэгъэхыгъэх. Ахэр апэрэп мы унагъом кы-хъагъэу зэрэщытыгъэхэр.

Сипши «щымыІэ хъуна» ыІуи, кьон цыни, нэкулы, зы-горэхэр кыдихымэ кысциты-хэу ригъэжыгъэу, сугуаши кыдхъажыгъ. ПсынкІэу Іа-нэри кызыригъэфагъ, кыз-дырихыгъэри джырэ нэс къэс-шІэн слэкІырэн.

— Мыщ фэдиз шыІэу, «зи шыІэп» уинысэ кытитугъагъ, — аІозэ Іыхэр шхэным фежы-гъэх.

— Мо илэс зытфых тежы-гъашІи, шыукъакІу зэ, ащ шгъу-зымышыкІэкІэ, сепІышгъэ сэ, — сипш ариІожыгъ.

Пшэшэжыгъеу Саидэ (а

цІэри ятэжт фэзыусыгъагъэр) кызэхъум, сипши, сугуаши зы гушІуакІэ ялагъэу сигъунэгъумэ кьалотэжыштыгъэ. Янэжт хъа-блэм куозэ рычъэгъагъ. Ежы-мэ кьуитІу ялагъэр.

ШыІэныгъэр зы чыпІэ итэп, сугуашэ идунай ыхъожыгъ. Ащ ыуж сишъаоу РусІаны мы унагъом кыхъухъагъ. А кІэлі-тІумкІэ зэкІэ шыІэныгъэ гъо-гоу сипш кыфэнагъэр (сугуа-шэ ыуж илэсиІэ шыІэжыгъ) гъэзагъэу хъугъэ.

Ахэм афишІагъэмрэ зэра-фыштыгъэмрэ кырыпІонэу гушыІэ шыІэп кысшІошІы.

Сабыйхэм ятэжт гъэсэп-тхыдхэр, акъыл зыхэпхын къэ-бархэр, зэо гъогоу кыкІугъэм ехыІлэгъэ гуэкІыжыхэр пчы-хъэрэ кьафилуатэщтыгъэ. Ежы-асабый акъыл кызырэкІоу зэ-хахырэр кьагурыІоштыгъэ. Анахъэу агу раубытагъэхэр

ужалымы зэрэмыхъуштыр, уфырекыукІэ, цыфым дэй епшІэнэу зэрэшымытыр, уишІугъэ зэбгъэкІын плэ-кІышт цыфым уебгъукІо зэрэмыхъуштыр, шыпкъэ-ныгъэ пхэлъын зэрэфаер арых. Ащ кьафилотэжт гъэсэ-пэтхыдэ горэ сыгу кынагъэу илэ. Ари зы хъугъэ-шІагъэ гор-рэм епхыгъэу шытышэ ары.

Мафэ горэм пшэшэжыер елэщаоу, ынэхэр кызэты-рих-кызэтыримыхышхоу Іа-би чашкэр кызештэм, ыкьу-тагъ.

— Сымаджа шгъуІау? — сэ-Іош, сэгүІэжы, ыІако къэс-плыхъагъ, ынэхэм сакІэплэ — хъурэр кызгурыІорэн.

ЕІланэ хъурэр зышІэрэ пшэ-шэжыгъеу апэрэ классым исым зыкысфегъазэ:

— Татэ кысІугъагъэр ошІа? «О упшэшэжыгъы, Іасэу, шхъэкІафэ пхэлэу уштыын фае. Плэако узырэм фэдэу уклон, Ілэ узырэм фэдэу уІэбэн, унэ узырэм фэдэу уІэбэн, зэх-мыхырэм фэдэу удэІон, пцэ узырэм фэдэу ушысын фае», — кысІугъагъ сэ тэтэжы.

— Ащ кыкІырэр ошІа адэ о? — сеупчІыгъ. — КІуи кьегъэІожь кыкІырэр а къэба-рыр кыпфэзыІотагъэм.

— Шъабэу уклоныр, макІэу уІэбэныр, узэмыплыпхъэ уемыплыныр, узэмыдэлупхъэ уемыдэлуныр, бэ умыІоныр ары, — кырыІугъагъ.

Джаш фэдэу ыпсэ ахэлэу а кІэлітІумэ ятэжт — сипш апылтыгъ. Ахэм зыгорэ кьа-фимыхъэу (ящыкІагъэр сэ сапэ илэгъуштыгъэ) кыдхъа-жыштыгъэп.

Нахъ кын зыпыслэгъау-гъэр шъэожыгъеу РусІан ары. Уашъомрэ чІыгумрэ азыфагу итэу мээкІо зыфалорэм фэдагъ. ЕпІугъэ пшІошІызэ, ардэдэр ышІэщтыгъэ, псынклэагъэ. Сыгу къэуцуным нигъэсы-штыгъэ, утынэу ыхъырэм гъунэ иІагъэп (ари ятэжт есымы-гъэлэгъоу арыгъэ).

Ау ятэжт цыгушІукІышты-гъэ.

— Ащ Іыи дэгъу хэкІышт, сэ къэслэгъужынып нахъ, — ыІоштыгъэ. — Сэ шІукІэ си-гугъу аригъэшІыжыныу сы-щэгугъы ащ. Тхъэм насыпи, шыаІаІи кырет».

— Ащ Іыи хэкІышгъэ, цыф дэгъу мыхъун кытехъонэп мы дунаим, — сэри сІоштыгъэ.

Хэгъэу зэошхоу кІугъэм сипшэу Хъазрэт иІахъи шы-хъагъ. ЧыпІэ кыныбэмэ ары-фагъ, уІэгъэ пчыагъэ кытыра-шагъ. Контузіе хъугъагъ. Зы къэбар а зэо мэхъаджэм ехы-лагъэу кІэлэцІыкІумэ кьа-филуатэу зэхэсхыгъэмэ ащы-щэу сыгу къэкІыжы.

Нэмыцмэ апэ рагъэхъоу, тэ тидзэхэр кызэкІаІоу зышты-гъэ охътагъ, заом икьежыпІ ар зыхъугъэр.

Щэгынхэр аухыгъ, ясвязь кьутагъэ, дзэкІолІхэр уІагъэх, Іашэ зыІыгъынэу ахэтыгъэр нэбгырэ зыхыІл. Ежы сипши Іашэр ыІыгъэу блиндажым кычІэкІыгъ.

Нэмыщ макъэхэр кьэблагъэх. Окопэу зыдэтхэр кьауцухъагъ, ау блэгъэ дэдэу кьаІуалІхэр-рэн. Сэ сипши кІрахъор кы-рихи, зиукІыжыны ыгу хэлэу ынатІэ тыриубытагъ. Упартий-нэу, укомандирэу нэмыщым уиубытыным, гъэры ухъуным ыпэ ар кыыхыгъэн фае.

— Урыс, зыкъэт! — ыІоу нэ-мыщыр кьэкуоу хъугъэ.

Гъэтырэр кыщэжыны кьо-дыеу кыфэнагъэу хэт ышІэ-ра аужырэ такыкхэм ар зэгү-шысэщтыгъэр? Янэу Цыу шгъу-забэу, ежы анахъыжыу, нэбгы-рий бынэу зэрипІугъэхэр ара? Хъаури, ежы янэ къэбарыр зэхи-хымэ ыгу шышІэщтыр ара? Сы-дэу щытми, ахэм ягушысэфэ, нэмыцэу къэзыуцухъагъэмэ акІыбкІэ «Ура!» макъэр кьэІугъ.

Къэзыуцухъагъэ нэмыцмэ акІыбкІэ тидзэхэр кыкІыхи, джар икьэнаІэу псаоу кьэнагъ. Укьэнэн зыхъукІэ, сыд икьэ-наІэми укьэнэщт.

Зэоуж илэсхэм Москва, КІГ-м, тІэкІурэ Іоф шишІагъ, еІланэ адыгэ чІыгум кьегъэзэ-жы. Партием зыфигъэзэрэ Іофым фэшыпкьэу рылажы-зэ, Теупожь районым иапэрэ секретарэу, Пэнэжыкьое кол-хозым итхъаматэу кыхэкІыгъ. Нэужым Инэм чырбышгъэжэ заводым идиректорэу, керам-зит заводым ипашэу, Инэм пос-селковэ Советым итхъаматэу Іоф шышІагъ. Ишхыгъусэу, си-гуашэу Шамсэти гурыт еджа-пІэм ипашэу шытыгъ.

СикІалэхэр зызэхэтІысхъэ-хэкІэ, бэрэ ятэжт игугъу ашІы. Пшэшэжыер институтым зыІахъэми, кызыеухыми, Іоф-шІэныр зырегъажыэми, еІланэ унагъо ихыи, унэ зещэфыми, ары пэпч «тэтэжт шыагъэ-мэ, зэрэгүшІоштыгъэр» ыІо-штыгъэ. Іофэу ышІэрэмкІэ бэмэ аІукІэн, ахэхъан фаеу районымкІэ мэхъу. Ятэжт зы-шІэщтыгъэ горэм ІукІагъэ зы-хъукІэ, гушІом зэрихъэу кьэ-кІоужы.

Джаш фэд сикІали. Зы мы-хъун горэкІэ зыгорэ кыдзэе-кІугъэу е ыгу хагъэкІыгъэу хъугъэми, «татэ ар афидэ-штыгъэп, псаугъэмэ» еІо. Ин-ститутым зыІахъэми, машинэр зещэфыми «татэ шыагъэмэ, гушІоштыгъэ» ыІугъагъ.

Ренэу гуэкІыжы дахэкІэ агу илэ зэпыт. Ренэу игугъу ашІы.

ЧЭТЭО Сусан.
Инэм гурыт еджапІэу N 2-м адыгабзэмкІэ икІэ-лэегъадж.

САБЫЙ ДУНАИР

Кимэ икъэщэн закъу

Асе цыкІу зыгорэ зэрэмытэрэ-зыр бэшІагъэ кызыгурыІугъэр. Инысхъапэу МарьянэкІэ ежы на-нэмэ, ты исабый имыІэу кьекІы. Ежыр зыпштэкІэ, тати, нани иІ. Игъунэгъу шъэожыгъеу Кимэ ащкІэ кьекІу шхъаеу, кыбдэдэжгуна мор, имашинкэмэ ащэхъу зымы фаеп.

Мы аужырэ мэфищым Кими кын хэт. ГъэшІэгъонба, ари къэщэн Іо-фым зыгорэушгъэ егъэгумэкІы, ау фызэхэфырэп. КъызхэкІыжыгъэ ипІэкІоржыгъыи зэрэзІумыхыж, иныбдэжгъэмэ афигъэцэкІэжырэ машинэ цыкІухэри анэмысыгъэу зэ-рэщыІыгъ, иджэгъуалэхэр итэкъу-хъагъэх, ежыр шыс.

МэфищкІэ узкІэІэбжымы, яІа-хыІл джэгум хэплээнхэу яунагъокІэ

чыІэм кІогъагъэх. Джаш зэкІэ кыс-щэжыгъ. Шъэожыер ишгъыпкэ тІэкІоу нысэм зэрэплырэр ыкьош нахыжымэ ащыш горэм зельэгъум, тхъагъэпцІ-тхъагъэпцІэу кьеуп-чІыгъ:

— Сыда, Ким, ори къэщэн горэ ахэолъагъау? — Сабыйба, рилон ымышІлэу, ыплІлэу макІэу ыутІы-Іугъ, «сшІэрэн» кыыригъэкІэу, къэ-щэн Іофыр джырэ нэс зыгу кымы-хъэгъэ шъэожыем. АпэрэмкІэ упчІэр зызэхехым, штагъэ: «Шып-къэ, зэкІэмэ кьащэмэ, сэри зэ-горэм къэсщэн фаеу хъушгъа?» Сурэтыр кызшІуигъэшІыгъ — ежыррэ, ежы джыри зэрэшъэ-ожыгъеу, «нысэ цыкІу» зыфалоу, ау цыкІу Іоф зымыІэмрэ къэзэрэща-гъэхэу, зэготхэу. Ыгу къэкІыжыгъ

ащ фэдэ сурэт техыгъэр — янэ-рэ ятэрэ аІэхэр зэрэІыгъхэу итхэу — яунэкІэ зэралэр.

Кышщэнэу фэягъэп Кимэ. Ащ на-хыбэ нысэм еплыжыныи ылэ-кІыгъэп. Сыда ар зэрищыкІагъэр? Янэрэ ятэрэ дэгъу дэдэу адышІы. Ахэм сыд пае кьахищэн фая «нысэ цыкІу» зыфалоу, кыздикІыгъэр ымышІэрэр? Кимэ янэ зыкІи нахъ цыкІоп ар!

ЕІланэ тІэкІу-тІэкІоу а гупшы-сэми зыригъэсагъ. ЗыкІэ къэщэн Іофыр ежыркІэ джыри жыІо, апэ ины хъун фае. ЕІланэ нысэр мош фэдизэу шІоинышгъэп, сыда пІомэ ежыри ины хъушгъэ. Къэнэрэ за-къор — уимынэІуасэр уиунэ кып-щэн зыкІыфаер кызэрэгъурымы-Іорэр ары.

Джаушгъэу шыс шІошІызэ, игъу-нэгъу Асе цыкІур ошІэ-дэмышІэу ыгу къэкІыжыгъ. Шъэожыер кьэгушІугъагъ, а зыр ары ежы кьэ-кІуштыр. Ышхъэ кыІлэдагъ: «ТызэрэшІэ, зы садик тызэдэкІо, ре-нэу нысхъапэмэ зэрарыджэгурэ закъор ары умыІошгъэмэ».

Бэрэ ащ ыуж ехъырэхышгъэу Кимэ шысыжыгъэп, кІуи занкІэу рилугъагъ: — КъыздакІу!

Адрэм ынапІэхэр ридзыххи, кы-риІожыгъ: — Дэгъу, Ким, сыкыбдэкІон.

Іофыр гъэцэкІагъэ зэрэхъугъэм тетэу Кимэ кьэтэджыжыгъэп, тІэ-кІурэ дэдэгу фэдэу зышІыгъ. ЕІла-нэ, ядэжэ зэчъэжымы, имашинкэ-хэр нысашэ кІохэу, кІыхъэу зэхи-гъэуцагъэх.

Пшэшэжыер и гушІугъагъ. Ри-Іугъагъ и Марьяни: «Джы умыІбэ-джэж нахъ, уятэ узэрэмыдалорэр зышІэкІэ, кыпфидэщтэп».

ЩЭШІЭ Аслъан.

Фэхыгъэхэм ясаугъэтхэр кьаклухъагъэх

Адыгэкъалэ ипашэхэм илээс кьэс Теклоньгъэм и Мафэ ехуэлэу автопробег зэхашэ, заом иветеранхэр ягъусэху ащ шыфэхыгъэхэм ясаугъэтхэр чылагъохэм адэтхэм якълуалэх, митингхэр ащызэхашэх, кьэгъагъэхэр аклэралхъэх. Мыгъи а шэн шлагъор зэрэчамынагъэр нэрылгъэу кытфэхыгъэ зэгорэм ащ кълэако фэхыгъэгъэ, Адыгэкъалэ ицыфгъэшлогъэ, тиныбджэгъу Цуякьо Теудожь кытлыкълуи, а Юфыгъо шлагъохэм тахигъэлажэ шлоигъоу кьэлэ администратием тызылуешэм.

«Автопробег — 66 лет Победы» зыфиорэ ыкли нэмыкълу гущылэху мэфэкълым фэгъэхыгъэхэр зытетхэгъэх транспарантхэр, быракъхэр автомашинэхэм ашъхъагъэхэм къашчлэгъох, автобусхэри гьэклэрэклагъэху администратием дэжъ шызэпэлутых. Ахэр гъогум зэрэтехаштхэм фэгъэхъабырых ДОСААФ-м ипашэу Лъэхъэтыкьо Аслъанрэ илофшлэгъухэмрэ.

Бэрэ пымылгъэху заом иветеранхэр Джамырзэ Даутэ, Чэтыжъ Исмахылэ, Тхьалл Аюбэ, Кочик-оглы Борисэ, Ишъынэ Сэфэрбий, нэмыкълхэри кьалэм имэрэу Хьатэгъу Налбий ягъусэу администратием кычлэкълых, кьээрэгъуогъэхэм къахъэх. Ягъусэх ахэм ветеранхэм якъэлэ Совет итхъаматэу Джэндэрэ Мосэ, кьэлэ сымэджэным иврач шъхъалэу Дэунэж Нурбий, мамырныгъэм и Лигэ икьутамэ ипашэу Пчыхъалыкьо Байзэт, Адыгэ Республикэм и Парламент идепутатэу Янэко Аскэр, народнэ депутатхэм якъэлэ Совет итхъаматэу Отэхэ Рэщидэ, нэмыкълхэри.

Краснодар Ирышлыхыр ашлы зэхум агъэкошыгъэхэ кьуаджэхэм, кьутыгъэхэм апае кьэлэ гупчэм шагъэуцугъэ саугъэтым ахэр екълуалэхэш, кьэгъагъэхэр клэралхъэх.

Ащ ыуж заом иветеранхэри, тылым шылэгъэхэ анахьжыгъэхэри, кьалэм ипашэхэри зэкълэ а мафэм, жьоныгъуаклэм и 8-м, Теклоньгъэр кызыдахыгъэр илээс 66-рэ зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ мэфэкъл зэхэхэм кьеклолагъэхэри автомашинэхэм аргтысхъэхэш, автоколоннэр гъогум техъх. Ащ быракъхэр ыкли транспарантхэр зышхъагъ кышылгъэгъохэрэ автомашинэ 20 фэдиз хэт. Ахэм апэкли аужыкли ГИБДД-м иавтомашинэхэр итых, «Ипылэгъу псынклэм» имашини ахэм ахэт.

Апэ автопробегым хэлажэхэрэм Краснодаркълэ агъазэ, Краснодар Ирышлыхыр ашлы зэхум кьагъэкошыгъэ кьоджэшхоу Лахъшыкьуае зыдэшсыгъэм зынэсыхэкълэ кьэуцух. Мыш

дэжым шагъэуцугъэ саугъэтым екълуалэх, фэхыгъэхэм афэшгыгъох, кьэгъагъэхэр клэралхъэх, зэхэуцохэш гукъэкълых сурэтхэр зытырарагъэхых.

— Нэмыц техаклохэр тыхэку рафыжыкьэ зэхум, 1943-рэ илээс имэзэе мазэ Теудожь районыр шъхъафит зышхыжыгъэхэ тидзэкълуалэхэм сэ сшъхъэкълэ сахэтыгъ, — ело заом иветеранэу бгъэхэлхъэ лъаплэхэр кызыфагъэшхошгъэхэ Кочик-оглы Борисэ. — Мы чыплэр ары зэкълэм анахь зоохшо зыщылугъэр. Пшызэ тель лъэмыджыр нэмыцхэм кьагъэгъунэштгыгъ, фэгъэгъэхэр ар кызылэкълушпынэу. Ау ягъухэлэ шлохэр кьадэдгъэху гъэхэп, чылэм иунашъхэ пэпчэ плэми хъунэу пулеметхэр атетыгъэх. Шыфэхыгъэр бэми, тидзэкълуалэхэм пыр зэхакъути, зэкълэфагъ, Краснодари шъхъафит тшыжыкьагъэ.

Ащ ыуж Лъэуэстэнхъаблэ тынэсыгъ. Фэхыгъэхэм ясаугъэтэу тызыкълэрыыхъагъэм мырзуштэу тетхагъ: «Зыныбжэ имыкьоу дунаир зыхъожыгъэхэм Алахым джэнэтыр кьарет. 1941 — 1945». Ащ ыбгъуитлукълэ кыгъогъых Советскэ Союзым и Лыхъужъэу Бжыхъэкьо Къымчэрыерэ дзэкълуалэ Шытхъум иордениш кызыфагъэшхошгъэгъэ Гошкьо Махьмудэрэ ясаугъэтхэр.

Тыдэхъагъ кьутыр цыклоу Псэкъупси. Мыш кьутыркълэ зыкледжэхэрэр тшлэрэп нахь, шыпсэхэрэр, зэкълэ плэми хъунэу, адыгэх. Гурыт еджаплэм ишагу дэт саугъэтым екълуалэрэ гъогум ыбгъуитлукълэ дахэу фэлэгъэ клэлэджаклохэр шызэпэлутых. Ахэм ветеранхэм, хьаклэхэм кьэгъагъэхэр кьаратыхэзэ, заом шыфэхыгъэхэм ясаугъэт екълуалэх, зы такыкьэ ахэм афэшгыгъох, кьэгъагъэхэр аклэралхъэх.

Пчыхъалыкьуай. Саугъэтыр зыдэт шагу цыклоу тызыдэхъагъэм иджабгъукълэ кьуаджэм ина-

хьыжъхэу лентэ плыжыгъэхэр зыбгъэ хэшлагъэхэр шызэготых. Ащ фэдэ зымы шытлэгъугъэпыш, тэгъэшлагъо. Нэбгырэ 20 мэхъух. Сэмэгубгъумкълэ джаш фэдэу шызэготых клэлэджаклоу цыкълухэри. Ахэм ахэтых апэрэ классым щеджэхэрэ нэбгыри 9. Митинг клэ-кьыр кызылэуихыгъ, мэфэкълмкълэ ветеранхэм кьафэгъушлугъ Пчыхъалыкьое чыплэ коим ипашэу Дыхъу Адамэ. Джаш фэдэу митингым кышыгышылугъэх клэлэджэгъэ илофшлэным иветеранэу Хьокло Абубэчыр, заом иветеранхэм я Совет итхъаматэу Дыхъу Андзаур, нэмыкълхэри.

Очэпшые тызынэсым, апэ клэрыхъагъэх Советскэ Союзым и Лыхъужъэу Нэхэе Даутэ исаугъэтэу Псэкъупсэ инэпкъ тетым. Мыш митингэу шылагъэм кышыгышылугъэх чыплэ коим ипашэу Кушъу Аслъан, ветеранхэм я Совет итхъаматэу Делэкьо Рэщидэ, заом иветеранэу, Нэхэе Даутэ ригъэджагъэхэм ащышэу Ишъынэ Сэфэрбий. Ащ ыуж кьуаджэм иклалэху лыгъэгъэхэ заом шыфэхыгъэхэм ясаугъэтэу чылэ гупчэм итми екълулагъэх, ахэм афэшгыгъуагъэх, кьэгъагъэхэри клэралхъагъэх.

Кьутырэу Очэпшыяклэм икьэхалы кышыгышылугъэх. Мыш партизанхэм ахэтыгъэ Александр Ерескьо иунагъоу нэмыц техаклохэм ауыкыгъэр дэлъ. Ахэм ацлэ-альэкьуацлэхэр саугъэтэу афагъэуцугъэхэм атетхагъэх, нэбгырибгъу мэхъух. Ахэми афэшгыгъуагъэх, кьэгъагъэхэр саугъэтхэм аклэралхъагъэх.

Шыхъанчэрыехъаблэ Ирышыхыр агъэпсы зэхум агъэкошыгъэ чылагъохэм ащыш, Псэкъупсэ лушъо дахэу лусыгъ. Джы ар зыдэшсыгъэ чыплэм кьуаджэм иклалэху заом шыфэхыгъэхэм саугъэт шафагъэуцугъ. Автопробегым хэлажэхэрэр мыщи лухъагъэх. Мы чылэм икълэ плугъу, лыгъэгъэхэ зо бзлахым ныб-

жыкълэ дэдэу хэлэжыгъэу, инасып кьыубыти, ащ кыыхэкълыхыгъэ Ишъынэ Сэфэрбий митингым кызырэгъуагъэмкълэ, чылэ цыкълум дэкли заом клогъагъэхэр нэбгырэ 97-рэ, кьэзыгъэ-зэжыгъэр 46-рэ нылэп. Нэбгырэ 51-у заом шыфэхыгъэхэм ацлэ-альэкьуацлэхэр саугъэтым тетхагъэх.

Зэкълэ тыздэшылэгъэ чыплэхэм митинг клэклэу ащызэхашагъэхэм зоохом шыфэхыгъэхэм зы такыкьэ шафэшгыгъуагъэх, ветеранхэр кьоджэдэхэм шалуклагъэх, клэлэджаклохэм зэлуклэгъухэр ащадырлагъ, саугъэтхэм кьэгъагъэхэр аклэралхъагъэх, фэхыгъэхэр агу кьагъэкълыхыгъэх. Ахэм зэкълэми Адыгэкъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбий кьашыгышылугъ, гүфэбэныгъэ зыхэлэ псэлэу клэклэхэр къашишыгъ, мэфэкълмкълэ цыфхэм афэгъушлэу, псауныгъэ пытэ ялэнэу, шлоу шылэр кьадэхъунэу афэлъэлуагъ. Ежъ Хьатэгъу Налбий кызыхъугъэр Теклоньгъэр кызыдахыгъэ мафэм тефэти, ащ фэшл Пчыхъалыкьуае, Очэпшые, Шыхъанчэрыехъаблэ адэт саугъэтхэм адэж, нэмыкълхэми кьашыфэгъушлугъэх, псауныгъэ пытэ илэнэу, бэгъашлэ хъунэу, илофшлэнкълэ иштыгъу аригъэлэу зэпытынэу, зипэщэ кьалэм хэхъоныгъэшлугъэр ригъэшлынху кьашыфэлъэлуагъэх, кьэгъэгъэ Ирамхэри кьыратыгъэх.

Хьалтэкьуае тызынэсым гурыт еджаплэм ишагу апэ автопробегым хэлажэхэрэр дэхъагъэх, абхъаз заом илыхъужъэу Хьодэ Адамэ исаугъэт кьэгъагъэхэр клэралхъагъэх.

Ащ ыуж Хэгъэгъу зоохшоу шылагъэм хэклодагъэхэм ясаугъэтэу агъэуцугъэм икызылэхын фэгъэхыгъэ зэхэхэм хэлэжэнынху автопробегым хэтхэр ращэжыгъэх. Кьуаджэм итыгъэкьохъапкълэ бэрэ тымыкълугъэу нэплэгъум кьыридагъэр тымыгъэшлэгъон тлэкълыгъэп. Шьофышхом зэфэдкълэ машинэр из. «Мамаев курган» зыфиорэм тышылагъэп, ау ар гум кыгъэкълэу нахьыпэм клубжыгъэр зытетгыштыгъэ бгышхэм цыф бэдэдэ кышызырэгъуогъагъ. Ащ удэклоеным пае метри 100-м ехуэ пкълун фаеу кытышлэш. Джаш фэдиз зыкълыхыгъэ гъогум ыбгъуитлукълэ дахэу фэлэгъэ клэлэджаклохэм кьэгъагъэхэр, быракъхэр жыбгъэм ыгъэбыхагъэхэрэр алыгъэху шызэпэлутых. Ахэм таклоцырэкълыш, бгым тыдэкълуае. Тэлэгъу клэлэджаклохэм ащышхэм автоматхэр зэрэшлохэлъагъэхэри, ветеранхэм ясурэтышхохэр зэралыгъэхэри, саугъэтэу агъэпсыгъэм техъошхо зэрэфашылгъэри, ар зыдэт шагоу дахэу кьэ-

шыхъагъэм топыр кызырэгъагъэуцагъэри. Заом иветеранхэр, нахьыжыгъэр, хьаклэхэр агъэтысыгъэх, ахэм къашхъабырых ныбжыкълэхэр. Цыфэу кьеклолагъэр бэдэд.

Хьалтэкьуае чылэ цыклоп — унэгъо 340-рэ мэхъу. Заор кызежым кьуаджэм икълэу плугъэ 270-рэ ашагъ. Кьэзыгъэзэжыгъэр 102-рэ, хэклодагъэр 168-рэ. Ахэм афэгъэхыгъэ саугъэтэу, кызырэгъуагъэмкълэ, Лыхъэсэ Чэсэбий иунэгъо мылкъукълэ аригъэшылгъэр, жьоныгъуаклэм и 8-м кызылэуахыгъ. Ащ фэгъэхыгъэ цыф зэхэхэшхор кызылэуахыгъ ыкли дэгъоу зэришагъ кьуаджэм икълэу плугъэу, Адыгэкъалэ культурэмкълэ игъэлорышлалэ ипашэу Хьодэ Адамэ. Заом шыфэхыгъэхэм ясаугъэт икызылэхын фэгъэхыгъэ митингым дыуах кышчаригъэхыгъэ чылэ ефэндэу Шумэн Заур. Ащ кышыгышылугъэх кьалэм имэрэу Хьатэгъу Налбий, заом иветеранэу, Адыгэкъалэ ицыфгъэшлугъэу Тхьалл Аюбэ, запасым шылэ полковникэу Краснодар кыкълыгъэ Петр Кирикин, Ишъынэ Сэфэрбий, илофшлэным иветеранэу Лыхъэсэ Аскэр, нэмыкълхэри.

Анахь Юфыгъо шъхъалэм чэзыур нэсы, лентэ плыжыгъэр зэпаупкълынэу, заом шыфэхыгъэхэм ясаугъэт кызылэуахынэу афагъэшхуашэ ар зинунэ мылкъукълэ языгъэшылгъэ Лыхъэсэ Чэсэбий, заом иветеранэу Тхьалл Аюбэ, кьалэм имэрэу Хьатэгъу Налбий. Ахэм пшэрылгъэу афашылгъэр агъэацлэ, техъор тырахы, кьеклолагъэхэм алэгъу заом шыфэхыгъэ нэбгыри 168-мэ ацлэ-альэкьуацлэхэр дышхэ хьарыфхэмкълэ саугъэтым зэрэтетхагъэхэр. А саугъэтым кыгот топышхори. Цыфэу кьакулалэхэрэм кьэгъагъэхэр ахэм атыралхъэх, клэлэджаклохэм кьэгъэгъэ блэр пшлы пчъагъэу организациехэм, учреждениехэм, унагъохэм кьырахыллагъэхэр саугъэтым клэралхъэх.

А мафэм заом иветеранхэр ахэклагъэх, гущылэ дахэхэр афалугъ. ООО-у «Водитель» зыфиорэм ипашэу Цуякьо Тимур сомэ миным ехуэ зыосэ гъомылэгъэхэ зэфэшхыгъэхэр зэрылхэ лальмэкъэ тлуртылу заом иветеранхэм афаригъэшагъ. Шытхъалэ инарднэ депутатхэм якъэлэ Совет итхъаматэу Цыкълу Аслъани, Адыгэкъалэ иадминистратии заом зэкълэ хэлэжыгъэхэм ахыщэ шлухъафтынхэр афашылгъэх.

**НЭХЭЕ
Рэмзан.**

Сурэтыр Ишъынэ Аслъан тырыхыгъ.

Ветеранхэр агъэшлугъэх

Хэгъэгъу зоохом Теклоньгъэр кызыдахыгъэр илээс 66-рэ зэрэхъурэм фэгъэхыгъэу Шэуджэн районым иветеранхэр администратием зычлэт унэм кьырашлэгъагъэх. Ахэм ахэтыгъэх заом ыкли тылым яветеранхэу псэуплэ зэфэшхъафхэм кьадэнэжыгъэхэр.

Зэхэхэр администратием зычлэт унэм хэт залым шылагъ. Ар кызылэуихыгъэ народнэ депутатхэм я Шэуджэн район Совет итхъаматэу Гышч Долэт. Ащ апэ гущылэр ритыгъ район администратием ипашэу Хьуажэ Налбий. Ветеранэу кьээрэгъуогъэхэм ар гүфэбэныгъэ хэлэу кьафэгъушлугъ, заом хэлэжыгъэхэу ыкли а лэхъаным тылым шылагъэхэу псаоу кьэнэжыгъэхэм аналэ ренэу зэрэтырагъэтырэр, афэлэжыкълыштымкълэ ахэм Ипылэгъу зэрэфэхъухэрэр ащ кылуагъ. Джаш фэдэу район администратием заом хэлэжыгъэ ве-

теран пэпчэ сомэ минитф зырыз, тылым шылагъэхэм сомэ миниш зырыз шлухъафтынэу зэраратыштыр ащ хигъэунэфыкълыгъ ыкли ахэр ветеранхэм аритыгъ.

Шэуджэн районым Адыгэ Республикэм и Парламент идепутатэу кышыхадзыгъэ Ауль Вячеслав мэфэкълым фэгъэхыгъэу заом ыкли тылым яветеранхэу зэхэхэм кьеклолагъэхэм ахыщэ шлухъафтынэу ыкли гъомылэгъэхэ зэфэшхъафхэр зэрылэ пакетхэу кьафаригъэшагъэхэр аратыгъэх.

Зэхэхэм кышыгышылугъэх контр-адмиралэу Тхьагъэпсэу Мэдждэ, республикэм идзэ комиссар илэпылэгъоу, отставкэм шылэ полковникэу Кьоджэ Аслъан, Улэшыгъэ Клуачлэхэм яветеранхэм яреспубликэ Совет итхъаматэу, отставкэм шылэ подполковникэу Леонид Рудяк ыкли ветеранэу кьээрэгъуогъэхэм кьафэгъушлугъэх.

Ащ ыуж зэкълэ зэхэтхэу кьуаджэу Хьакурынэхъаблэ игупчэ саугъэтышхоу шагъэуцугъэм клуагъэх, щымылэжыгъэм зы такыкьэ шафэшгыгъуагъэх ыкли кьэгъагъэхэр клэралхъагъэх.

Ветеранхэу ыкли зэхэхэм хэлэжэнынхэу кьеклолагъэхэр рагъэблагъэх ахэклагъэх.

**ЛЭХЪУСЭЖЪ
Хьаджэртбий.**

Щыфым ипIункIэ мэхьэнэ ин иI

Адэмые кьоджэ тхылъеджапIэр клубыр зычIэтыгъэ унэм 1944-рэ ильэсым иIоныгъо мазэ кышчызэуахыгъагъ. УахьтэмкIэ ар зытефагъэр заом иаужырэ ильэс кыныр арыгъэ, ау тхылъеджапIэр кьоджэдэхэм ящыкIэгъэ шпынкъуэ шытыгъэ. Библиотекэр ары фронтным щыуахышIэхэрэмкIэ зыгорэ зыщызэбгъэшIэн, тидзэхэр апэкIэ зэрэлъыкIуатэхэрэм ехьылIэгъэ кьэбар гушIуагъохэр зыщызэхпхынхэ плъэкIын чIыплIэу кьуаджэм дэтыгъэр.

Бжыхъэ пчыхъэ кIыхьэхэм библиотекэм узыкIокIэ, ащ кычIэхьэгъэ цIыфхэм гушIуагъуафэхъун плъэкIыштыгъэ. А уахьтэм Шэх Мыхьамод Наунэ ыкIор ары тхылъеджапIэм пэщэныгъэ дызезыхьэщтыгъэр. Ащ пае мыщ бэрэ кышчызэрэуагъо иштыгъэх, Иоф зымышIэхэрэм охьтэ лыеу кьафыдафэрэр мызэщхуэ шагъаклоштыгъэ. Цыфхэр нахьыбзэу зыхьэлэжхэр Иоф тхьабзэхуэ щызэшIуахыштыгъэхэм ащышэу плытэн плъэкIыштыр ахэм агъэнэфэгъэ цыфгорэ ымакъэ Иоу гъэзетым е тхылым кьырагъаджэзэ кьэзэрэуагъонгъэхэр зэредэуштыгъэхэр ары.

Зэо ильэсхэр текIыхи, мамыр уахьтэр кызыехажьым, зыхакъутэгъэ народнэ хьызмэтыр зыпкэ рагъэуцожьэу рагъэжыагъ. Ащ даклоу библиотекэ Иофми лъыIэсынхэ альэкIыгъэ. 1952-рэ ильэсым мэкъуогъум и 1-м кышчыгъэжыагъэу культурэм ихэку гъэорышIапIэ иунашъокIэ тхылъеджапIэу изба-читальнэкIэ заджэщтыгъэхэр кьоджэ библиотекэ ашыгъэх. Адэмые кьоджэ библиотекэм тхылъэу чIэлъхэм япчъагъэ 2000-м нэсыгъагъ. Библиотекэм пащэу фашIыгъагъэр Азэмэтэ Кук Алыи ыпхьур ары.

Гъэсэнныгъэ ззыгъэгъотыгъэ пшъэшгъэ ныбжьыкIэу, еджапIэм ильэситфэ Иоф щызышIэгъэ Кукэ зэрилгытэрэмкIэ, библиотекэм ипшъэрылъ шъхьалэу шытыгъэр кьоджэдэхэм тхылъыр шIу ягъэлъэгъуагъонным тегъэпсыкIыгъэ ИофшIэныр зэхэщэгъэныр, тхылъеджэхэм япчъагъэ нахьыбэ шIыгъэныр, ахэм ашIогъэшIэгъон Иофыгъохэм зыгъэушъомбгъугъэныр, лъэпкэ шэн-хабзэхэр агъэцакIэхъэ, ащ якультурэ зыкьегъэлъыгъэныр ары.

Библиотекэм Иоф шIышIээ, ащ кыгуыгуагъэ а сэнхьатымкIэ ишIэныгъэ зэрэхигъэхъон фаер. Ар ыIэ кыыригъэхъаным пае 1953-рэ ильэсым культурэм и Ленинградскэ кьэралыгъо институт ибиблиотечнэ факультет ары очнэу шеджэнэу чIэхъэ ыкIэ ар 1958-рэ ильэсым кьеухы.

Цыфхэр библиотекэм нахьыбэу кьешэлIэгъэнхэм пае Кукэ ямышIыкIэ амалхэр кыгуыгуышсыштыгъэх. Ащ кинолентэу жы хьугъэхэр киномеханикхэм кьаIихьыт, ежэ зэхигъэуцогъэ текстхэр ахэм атыритхэщтыгъэх. ЕтIанэ кинофильмэхэр кьагъэлъэгъонхэм ыпэкIэ киномеханикхэм а лентэхэр ритыхэти, экраным кытыраригъадзэщтыгъэх. Анахьэу ахэр зыфэгъэхьыгъэхэр: «Сыд илIэужыгъуа библиотекэр, ар сыдэуштыгъэ бгъэфедэшта?» Джащ фэдэу тхакIохэмрэ ахэм

атхыгъэхэмрэ афэгъэхьыгъэхэм тхылъеджэхэр нэлуасэ афишIыштыгъэх. Адыгэ ыкIи урыс тхакIохэм япроизведениехэм ащи-гъэгуазэщтыгъэх, ахэм яджэнхэр игъоу афишIэгъуштыгъэ ыкIи библиотекэм кыыригъэ-благъэщтыгъэх.

Кьоджэ тхылъеджапIэр зычIэт унэр чылагъэ, кIымафэрэ агъэпIыштыгъэп. Гъэмэфэ мафэхэр библиотекэм ипащэ нахь Iэрыфэгъу кыфэхьуштыгъэх, ар губгъом щылажъэхэрэм аджэклозэ, трактор бригадэр, фермэхэр кыкIухьэхъэ, лэжъэкIо жьугъэхэр лъэпкэ гъэзетым кы-хьэрэ хьугъэ-шIагъэхэм нэлуасэ афишIыштыгъэх.

Азэмэтэ Кукэ гуетыныгъэ ин фыриIэу ышIэгъэ Иофыр пIэ н ч I э хьугъэп. Ащ шIу а гъ э у кыхьырэ хэткIи нэрылым кьырагъаджэзэ кьэзэрэуагъонгъэхэр зэредэуштыгъэхэр библиотекэм езерэгъэкIуштыгъэх. А ильэсхэм тхылъэу библиотекэм чIэлъхэм зэрищыкIагъэм тетэу Иоф адэшIэгъэным, ахэм ягъэхъазырын охьтабэ атыригъэкIодэн фаеу хьуштыгъэ. Ащ апэрэу библиотекэм алфавитнэ ыкIи систематическэ каталогхэр щызэхигъэуцагъэх. ЗэкIэ фондым тхылъэу хэлым испискэ ыгъэхъазырыгъэ, карточкэхэр ытхыгъэх. Справочнэ-библиографическэ аппаратым изэхэгъэуцон Иофыр шыухыгъэ хьуштыгъэп, ар зэрагъэфедэшт шыкIэм тхылъеджэхэр фэгъэсэгъэнхэ фэягъэ.

Шыпкэ, библиотекарым Иофэу ышIэрэр еджэнхуэ библиотекэм чIэхьэгъэ цыфхэм тхылъхэр ятыгъэнхэм, ахэр зэрищыкIагъэм елытыгъэу мэкIайхэм атегъэуцогъонхэм, тхылъ кьэгъэлъэгъонхэр зэхэщэгъэнхэм ащыухыгъэ хьуштыгъэп. Ахэм анэмькIэу, мафэ кьэс цыфхэм адэгущыIэгъэн, ящыкIэгъэ тхылъхэр алэкIэгъэхъэгъэнхэ фэягъэ. Кукэ ИофшIэн хэшIыкI икьу фыриIэу ыгъэцакIэщтыгъэми, кьоджэдэхэр, зэкIэ плэми хьунэу, кыдеIэщтыгъэх, IэпыIэгъу кыфэхьуштыгъэх библиотекэм иактив хэт кIэлэгъаджэхэр, бригадирхэр, звеневыйхэр, гурыт еджапIэу N 3-м икIэлэеджакIохэр, кинофильмэхэм якъэгъэлъэгъон пылэ ИофышIэхэр, нэмькIхэри.

Азэмэтэ Кукэ лъэшэу афэрэуу ыгу кьэкIыжыкIы ильэс зэфэ-шъхьафхэм библиотекэм испискэ хэтыгъэхэм ащышхуэ Шъхъэпэцэ Минэ, Ягъумэ Нурыет, Людмила Цыппенковар.

ШукIэ угу кьэмыкIын плъэкIыштыгъэ ренэу зигугъу дахэкIэ ашырэ Ащкээнэ Кралэ Шума-

фэ ыпхьур, ащ литературэмкIэ зэрэригъаджэщтыгъэхэр. Ар Азэмэтэ Кукэ ипшъэштыгъоу зэрэщытыгъэм имызагъоу, IэпыIэгъу ренэу кыфэхьуштыгъэ. Урыс ыкIи адыгэ литературэм, СССР-м инарохэм ялитературэ ялофыгъохэмкIэ библиотекарым ар бэрэ упчIэжъэгъу ышIыштыгъэ.

Адыгэ тхакIохэм атхыгъэхэр цыфхэм игъэкIотыгъэу зэлягъэшIэгъэнхэм Кукэ мэхьанэшхо ритыштыгъэ. Я 50 — 60-рэ ильэсхэм унагъо пэпчэ радио иIэу шытыгъэп, гъэзетхэр кызымытхыкIыштыгъэхэр бэ хьуштыгъэх. Дэсыгъэх кьуаджэм

еджэкIэ-тхакIэ зымышIэштыгъэхэри. Джащгъум Кукэ ыгу кьэкIыгъэ адыгэ тхакIохэм атхыгъэхэм атехыгъэу спектаклэхэр ыгъэуцунхуэ, мыщ дэжым ежышъхьэкIэ режиссер-постановщикым, директорым, актерым япшъэрылъхэр зэдыгъэцакIэштыгъэх. Сценариехэм ятхынкIэ, роль гъээнфагъэхэр кышIынхэмкIэ Кралэ кьытенэрэ щымыIэу илэпыIэгъуштыгъэ.

ХэгъэунэфыкIыгъэн фаер а спектаклэхэр кьоджэдэхэм лъэшэу агу зэрэрихьыштыгъэхэр ары. ЗэляшIэрэ тхакIоу КIэрэцэ Тембот итхылъхэр мэкIае-хэм бэрэ ателыштыгъэхэп, спектаклэхэм ахълажъэхэрэмрэ ахэм яплъынэу кьакуалIэхэрэмрэ яджэнхуэ зыдахыштыгъэх.

— А самодетельнэ спектаклэхэм ренэу кьакуалIэхэрэм ащыштыгъэ, — еIо Кукэ, — тхылъеджэныр зикIэсэ Кошбэе Пшымафэ. Нэужым цIэрыIо хьугъэ тхакIор кьуаджэм кызыкIокIэ, тхылъеджэхэр ренэу ащ библиотекэм шыIуагъэщтыгъэх.

ТхакIоу Кошбэе Пшымафэ ащ фэдэ зэIуагъэхэм кьащыгушIэ зыхьукIэ, разэу кьафелуатэ тхылъыр шIу ыльэгъунымкIэ Кукэ ишIогъэшхо кызырэкIуагъэр. Пшымафэ игукъэкIыжъхэм ренэу ащыкIэгъэтхы итворчество, щыIэныгъэми гъэхъагъэу ащишIыгъэмкIа а бзылфыгъэм лъэшэу зэрэфэрэзэр.

Щыфым шIу ышIагъэмэ, кIодынэу щытэп, ар лъэуж дахэу шIэжым кыхэнэ. Кьоджэ библиотекэм ильэс 15-рэ шысэте-хьышIэу Иоф зышешIэ ужым, Азэмэтэ Кукэ Мыекъуапэ дэт библиотекэм щылэжъэнэу рагъэблэ-

гъагъ. Зыфэгъэзэгъэ Иофым хэшIыкIышхо фыриIэу зэригъэцакIэрэм пае щытхуэ тхылъхэмрэ шIухьафтынхэмрэ пчъагъэрэ ащ кыфагъэшъошагъэх.

Азэмэтэ Кукэ ИофшIагъэ ыпэкIэ лъызыгъэкIотэнэу зыпшъэ ралъхьагъэр Чэтэо Сусар ары. Ащ тызэрэщыгъэгъозагъэмкIэ, апэрэ мафэхэм кьащегъэжыагъэу ыгу етыгъэу, ыкIуачIэ кызырихъуэ, Азэмэтэ Кукэ ИофшIагъэ щысэ тырихъуэ, библиотекэм итрадицие шIагъохэм зэпыугъо афэмыхъуным пылэу Иоф ешIэ. Иапэрэ пшъэрылъэу ылыгъэ-рэр ныбжьыкIэхэм цыфыгъэм, адыгагъэм инэшэнэ анахь дэгъухэр зэрахильхьащтыгъэр ары.

Кьуаджэу Адэмые щыщ цыф цIэрыIохэм яхьылIэгъэ тхыгъэхэр библиотекэм чIэлъых. Фотоальбомышхоу «Ахэм кьуаджэр аргъушхо» зыфиIорэр агъэхъазы-

тхылъхэр зытет кьогъупэу тхылъеджапIэм кышчызэуахыгъэр кIэлэеджакIохэм агъэфедэ. Библиотекэм ипащэ ИофшIэнкIэ кызыфегъэфедэх зэдэгущыIэгъухэр, еджапIохэр зэджэнхуэ игъо афишIэгъэрэ тхылъхэм яспискэ афызэхегъэуцо, обзорхэр афызэхещэх.

Кьуаджэу Адэмые кышчы-хьугъэхуэ зышIагъэ-псэукIэ щысэтехышIэу алыгъэрэ цыф гъэшIэгъонхэм тхылъеджэхэр алуегъагъэх. Кьоджэ библиотекэм мызэу, мытIоу ихьэкIагъэх тхакIохуэ МэщбэшIэ Исхьакъ, Кошбэе Пшымафэ, ГутIэ Саныет, ШэкIо Абрек, шIэныгъэлэжхуэ Унэрэкъо Мирэ, Мамый Руслъан, прикладной искусствэм фэIэпIасэу Мамхыгъэ Хьазэрэ.

Чэмышъо Гъазый итхылъэу «ПсыкыкIыжъым ильэгъохэщхэр» зыфиIорэм тхылъеджэхэр нэлуасэ фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъэ зэIуагъэ-зэхэсыгъоу Адэмые щызэхъагъэр лъэшэу ашIогъэшIэгъонэу кIуагъэ. Косовэ щыпсэуштыгъэ адыгэхуэ зычIыгуэж кьэзыгъэгъэжыгъэхэр арых тхылъыр кызытегушчы-Iэрэр. Тхылъым мэхьанэшхо иI, адыгэ лъэпкым кырыкIуагъэм щыщ пычыгъо нэшхъеу тилъэпкэ ишIэжэ ар кыхънагъ. Мы хьугъэ-шIагъэр адыгэм итарихь кьодыеп, Урысыем итарихь хьарыф инхэмкIэ хэтхагъэ хьугъэ.

1994-рэ ильэсым игъэтхэпэ мазэ кьоджэдэхэр библиотекэм кышчызэрэуагъонгъэхуэ зытегушчыIэщтыгъэхэр зыщыпсэу-хэрэ чIыплэм итарихь зэгъэшIэгъэныр ары. Непэрэ шыла-кIэмрэ ижыкIэ адыгэхэр шыIэ-кIэ-псэукIэ хьылъэу зыхэтыгъэхэр атегушчылагъэх. Джащгъум библиотекэм ипащэу Чэтэо Сусарэ кьэклолIэгъэ цыфхэм игъэкIотыгъэу кьафиIотэу кьуаджэм итарихь зэгъэшIэгъэным фэгъэхьыгъэ ИофыгъомкIэ библиотекэм чIэлэ тхылъхэр зыфэдэхэр. Ащ Иофэу зэшIуныгъэм пае «Опыт пэрытым изгъэшIа-пIэкIэ» еджэхуэ, районным щызэ-лъашIэ хьугъэ ыкIи ащ исурэт район гупчэ библиотекэм ищытхуэ пхъэмбгъу рагъэуцагъ.

Адэмые кьоджэ библиотекэм иамалхэр кызыфагъэфедэхъэ, краеведением иопыт пэрыт иеджапIэу зэхъагъэм джы кызынэсыгъэм Иоф ешIэ. Кьуаджэхэм библиотекэм икьутамэу адэтхэм ялофышIэхэм апае семинархэр мыщ щызэхъагъэх.

2001-рэ ильэсым фондэу Адыгэ Республикэм и Президент дэжэ щызэхъагъэм шIухьафтынэу библиотекэ цыкIу кьафигъэшъошагъ. Ащ хахъэщтыгъэх энциклопедиехуэ ыкIи справочникхэр кIэлэеджакIохэм загъэхъазыры зыхьукIэ кызыфагъэфедэнхэ альэкIыштыгъэх.

Мэхьанэшхо зэратырэ мафэхуэ хагъэунэфыкIыхэрэм афэгъэхьыгъэ республикэ ыкIи район зэнэкъокъухэм, Адыгэ Республикэр зызэхъагъэм афэгъэхьыгъэ Иоф тхьабзэхэм библиотекэр игъэкIотыгъэу ахълажэ.

ИофшIэнымкIэ шэн-хабзэ шIагъохуэ иIэ хьугъэхэр Адэмые кьоджэ библиотекэм зэрифэшъуашэм тетэу ыпэкIэ лъэгъэ-кIуатэх, ащ даклоу зышIуагъэ кьаклоу кIэу кьэжъэхэрэми адырегъаштэ, зарегъэушъомбгъу. Цыфым хэлын фэе шэн-хабзэхэр зыщызэрэхъэхэрэ унагъомрэ еджапIэмрэ гъусэшIоу библиотекэр яI, зэрифэшъуашэу цыфыр гъэсэгъэнымкIэ, плугъэ-нымкIэ зышIуагъэ кьаклоуэмэ библиотекэр ащыщ.

ШЭКИО Мир.

Мэщбэшлэ Исхьякь илээс 80 зэрэхъурэм инэгъокI

Шэпсэух дунаим адыгэ лъэпкъхэр

Цыфым епэсыгъэ щыIэныгъэ гъогу рпфэкIушъумэ, насыпыгъ. Ар кызыдэмыхъурэр нахыбэ-ми, идунэе гъогу ар елытыгъэу кыхыкIы, ау ежъ кытенэрэри бэ. ЩыIэныгъэ гъогу ащ чIым щикIурэм чIычIэгъым щикIу-жырэр ебгъэпшэн плъэкIынэу щытэп. Ар лъэгъо кIэко дэдэу нахыбэрэм кычIэкIы — дунаир зэриухыгъэ мафэу ащэгъупшэ-жы. УшIумэ, шIукIэ уигугъу зыфашIын кыщыонэ, умышIу-ми, джаш фэд, емынэ гуцыIэкIэ лIэшIэгъухэм уакыхэнэ. «ШIу зышIэрэм шIу фыщылъ», — пкIэнчъэу адыгэмэ аIуагъэп.

Гъогу Тхьэм фыхихыгъэр зыфэмыкIушъугъэхэри зэп, тIоп: дунаир ылъэгъун фаеу Тхьэм ынатIэ кыритхагъэу (шIури, ери, фабэри, чыIэри, хыри, мэри, бзыури, шIулъэгъури, лъэгъу-джэри — дунаим ибаиныгъ зыфасIорэр) ащегъукIо. Ежъ иIоф цыкIухэм ягупшысэ нахъгъэ зытырильхажыгъэу (обзэгъур гъэчаныгъэп, чзур ебагъ, кылап-чъэр Iухажьрэр, сэшIа, джаш фэдэу, е гъунэгъум ибжын нахъ дэгъоу кыкIыгъ, ипшъашъ дэ-кIуагъ, тэтыер дакIорэп ыIоу), жыбгъэми епыеу (куахыкIэ ащ епыджыгъагъэм фэдэу), тыгъэ-ри фэмылгъэу, ошхым еужун-тхэу, лажъэ зымыIэ хъэм кIо-цыпкIэу, нэкIэ зэкIэ ылIынэу, ащ фэдэм ежъ-ежырэу ищыIэ-ныгъэ гъогу екыутэжы, хъяри гушIуагъуи тыримыгуагъу бэ-ным нэсышъ, а «мэхъэдэжъыр» аIозэ, цыфхэр тегушыIэжыых.

УцIыфыным фэшI дышъэ жъуагъо унатIэ итэу Тхьэм укы-гъэхъун фаеу щытэп. Тхьэм иIэмырхэр зэкIэ ыпашъхъэ шы-зэфэдэх — «мыхъун шIэ» ыIоу. Ащ зы нэбгырэ кыгъэхъурэр. ЗэкIэ ягулыгъэкIэ, яакыкIэ зэ-фэмыдэхэми, Тхьэм ыпашъхъэ, цыфым ыпашъхъэ пшъэдэкIы-жъэу щыIэриIэр амэханкIэ зэфэдэ. Тхьэм цыфыр ежъ фэдэ кы-зэрыкIомэ гулгъгъэр гушъхъэ на-мысрэкIэ атеклоу кыгъэхъугъэ-мэ, ащ пшъэрылгъэу фишIрэр нахыб — ежъ пайи, адрэхэм апаий ар плъэн, дэлон, гупшы-сэн, зеклон фаеу кыгъэхъу. Зым тыгъэр тыгъэ кыодыеу, фэбзэ-хъэу, нэфынзэхъэу елэгъу, ад-рэм тыгъэм фэгъэхыгъэ гупшы-сэшхохэр, сурэтхэр ышъхъэ щухъэсынхэр илэкIэ кехъы, тыгъэм иорэди, иплъышхохэри, игупшысакIи, ымакъэхэри ащ зэхехых, елэгъух. Ащ фэдэ цыфмэ Тхьэм пшъэрылгъэу кыафишIрэр гъунэнчъ — мош фэдиз зидэхъэ дунаир зыфэдэр, зэрэщыIэр, зыкIышыIэр ахэм цыф кызырэкIохэм аралотэныр япшъэрыл; ашхыни ашыгъыни яхъойми, дышпэр кыатэкъохми, ящыIэныгъэ гъогу нахъ кын, адунэететыкIэ нахъ гумэкIы-гъуабэ пылъ. ЗыфасIорэр — усаклохэр, сурэтышIхэр, орэды-лохэр, кыэшъуаклохэр, зэкIэмэ зэфэдэу ахэмыл хабзэу Тхьэм мыабэхэмэ кыахильхъэрэр ары.

А Тхьэ тыныр зыфэмыгъэфед-дэшъурэри мымакIэу щыIэны-гъэм щыолгъэу — амал иIэ пэтзэ, ыгъэфедэрэп, Тхьэр кы-тагъэ пэтзэ, а тынышхор ежъ

фэлэжыжъэрэп. Чъыг бгъэтIы-сыгъэ пае, псы кIэмыкIэмэ, кыкIын Iлоу ушымыгугъ. Къэ-кIы шIоигъомэ, уналэ тетзэпы-тын фае. Джаш фэд уусэныр, сурэт пшIыныр, орэд зэхэлл-хъаныр, орэд къэпIоныр — Тхьэм кыуипэсыгъэм уфэсакъмэ, уклэгущIузэ мафэ къэс, сыхъат пэгъ хэбгъахъозэ, Iоф дэшIэ-шъумэ, уклэмыупчIэжъ, уикон иплъхъан лэжыгъэ ушымы-кIэнэу усэгъэгугъэ. Мы лIэшIэ-гъу икIыгъэ кыодыем иусэкIо-шхо дэдэмэ ащышъэ Эдуард Ме-желайтис ыIогъагъ: «Уусэныр анахъ Iоф кынхэм ащышъ, кын (хъазабым нэсыжъэу) пшъэчын умылэкIынуу кыпшIошIмэ, усэн Iофым уфемыжъэмэ на-хышIу».

А зэкIэмэ сязыгъэгупшыса-гъэр Мэщбэшлэ Исхьякь ары, илэжъакI, итхакI: ищыIэныгъэ гъогу зэрэпсау джаш ритыгъ — мэгушыIэмэ, зытегушыIэрэр усэн, тхэн Iоф, макIомэ, зыфа-кIорэр, кын зыфилгъэгъурэр джары. Ныбджэгъумэ ахэтми, Iанэ пэсми, ышъхъэ имыкIырэр Тхьэм кыритыгъэ тыным ыла-псэ ыгъэпытэныр ары, нэмыкIэу къэпIон хъумэ, дунаим зэрэтет шыкIэр зыхыгъэр итхэн-лэжъэн Iоф, имафи ичэщи, ижыкыащи игупшыси ар лъапсэ афэхъу, кыжапIуэ яI: «*Чыгъэм лъакъор цызгъэжъэу сырэкIо*», — еIо МэщбашIэм. Егъэжы лъакъор, бэу ыкIумэ шIоигъошъ, бэу ылъэгъоу игупшысэ пхыришмэ шIоигъошъ. А лъагъор непэп зидзыгъэр, усаклоу кызылгъэ-кыжъмэ, апэрэ лъэбэкъухэр зы-щытыригъэуцогъэ чIыпIэр ымы-лгъэгъужъэу кыхъэкIынкIи мэхъу.

«Заор шымыIэжъми, сшына-хыжъхэр дзакIом джыри зэрэ-щыIэх», «къэбарышIу, гушIо-гъошху «заор аухыгъэшъ», ау «тигъунэгъумэ тхъамыклагъор непэ кыафэкIуагъ: шъукъо шыIэжъэп аIуи, лIыжы купмэ къэбар дэир ахэм кыарауагъ». Мы усэхэр 1945-м, заор заушым, усаклоу ытхыгъэх, илээс 14 ны-Iэп ыныбжыгъгъэр (маим и 28-м 1931-м кыэхъугъ) — апэрэ усэх, ащ нахыпалокIэ ытхыгъэу сатыр горэм МэщбашIэм игугъу ышIырэр. Сабыйзэ зэо лъагъом теуцугъ, гъэтырэр кымыкыуды-игъэми, заор зыфэдэр ышIагъ, ышнахыжытIу ащ хэтыгъэх, якъуаджэу Шъхъащфыхъэ шы-щыбэ заом зэрэхэклодагъэр инэ-рылгъэгъугъ. Арышъ, усэкIо лъагъом апэу зытеуцом, сабий лъэбэкъоу ар ыдзыгъэу хъугъэп — заор аухыгъэшъ, хъяр псауу зыбын, зылгъыгъэ зыгъоты-жыгъэхэмкIэ, ау зыцIыф хэкIо-дагъэхэмкIэ — гукъэошху: «*Къэ-бар гомыIукIэ агъэежъыгъи, кIодыгъэр зыцIэу къэмыкIо-жъыгъи, заор заошъ, ашIошъ хъурэн, малгъэх шъхъакIэ, зи алгъэгъурэн*». Мэгугъэх! Хъугъа-хэу ылъэгъурэмрэ заор уцужы-гъэ гугъэмрэ зэрэзыхыгъэхэр зы гумэкI инэу елэгъух. Ар сабы-игум кыуыбатыгъэу пштэн плъэкIрэн, ары шъхъае, сабий-хэр лъэхъаным лIы ышIыгъэх.

Заор иапэрэ гупшысэу мы-хъугъэми, ащ игупшысэ щыгъу-

пшэу Мэщбэшлэ Исхьякь иусэн гъогу лъэхъэнэ зэпыупIэ кы-щыпэгъокIыгъэп — заом имэ-шIо жыбгъэ усабэмэ кыахъшы, уIэгъэ тыркъоу икъоджэдэхэм ательхэр елэгъу, «сэ непэ заом сышIагъ» еIо. А лъэхъаныр псынклэгъуагъэп: заор аухыгъ шъхъае, ащ кызыдихыгъэ кыиныр аухыгъэп, кыиным ехылагъэу бэу ымытхыми (ду-наим идэхагъэ усэкIо ныб-жыкIэм нахъ шIогъэшIэгъон), кыуухъэрэп: «джэныкIом ма-шIор кIэстыкIы мэкIэ-макIэу, хъантхъупсыр кыажъо, сежэ, сэ-мэлакIэ». А лъэхъаныр зыщымы-гъупшагъэм усабыеу хъантхъуп-сэу кыажъорэм уежъныр, пIастэу ашIы пэтрэм хъантхъупс тIэкIу кыпфытыракIыкIыным уклэ-хыопсыныр зэрэмытхагъор ешIэ.

Сыдэу щытми, Мэщбэшлэ Исхьякь джы кызынэсыгъэм кыхымыутыгъэ усэхъу зэныб-жыкIэ дэдэм ытхыгъэхэм дунэе гъэшIэгъон ахэлъ: зэмышъогъоу, зэмымэкъэгъоу, шъотехъэ-текIэу, шъхъафит-гупитэу, ау шIуцIэу е ежъашъоу щымыгъэу. А дунаир ренуу тыгъэкIэ гъэнэфыгъэ, чIым-рэ уашъомрэ зыщызэкIужьрэм уклэ зэпытыгъэкIи узэрэнэмыс-рэм фэд, тыгъэм унэсынэу щы-тэп, усэкIо ныбжыкIэм ыгу тIупшыгъэу, ыIаплI зэрыхыгъэу огум бэрэ зыредзэ нахъ мышIэ-ми. Гурылогъуае фэд — хэгъ-гур заом кыкIэрызыжыгъэ кыодый, пшхын шыIэп, зышпы-лээн шыIэп, завод псау итыжъэп, лэжъэкIо Iэмэ-псымэ щыIэжъэп, лэжъакIо кIорэм инахыбэр бзылгъыгъ, кIэлэбын зыпшъэ дэс шъузаб, хъульфыгъэу лэ-жъэрэм ныкыо-тыкыо темылгъэу ахэт шыIэп, ауми, усэкIо ныб-жыкIэм исатырхэм ахэм чIыпIэ цагъотрэн. Усаклоу ымылгъэу ара? Хъауми, ылъэгъу пэгъэ, ышIэзэ, ахэм ябгъукIуа? ЯтIо-нэрэр ары шыпкIэр: цыфхэр рэ-хъатныгъэм, насыпым, нэфынэм, щыIэныгъэ дахэм афэзэщыгъэх, яIэ шымыIэми, заор зэрэуц-жыгъэ закIом гугъэрэ гуха-хъорэ хагъуатэ, непэрэ кыиныр неущэр шыIэкIэ тэрэзкIэ зэб-лэхъугъэ хъуным ежэх, щэг-гъых. А гугъэр ары усэкIо ныбжыкIэм щыIэныгъэ кIуачIэ зыхыгуатгъэрэр, ащ ифэмэ-бжы-мэ сатыр-кIоцI мэкIамэр кы-щэгъэфабэ, лъапсэ щыIэныгъэм щыриIэ ешIы, кыэлэмкIэ сурэт шыпкIэ ышIырэм фэд:

НэгупIы-плъыжъэу, жъауи зымыIэм

Дышъэ нэбзыйкIэ къапIэ, зехъошъы.

Щхынэгъоу-гушIоу, шъоры-шIэу бгышъхъэм

Гъоплэз бетахъыр ныкыоу кыкыошъы.

Ары, пчэдыжъ пас усаклоу сурэт ышIрэр, уеплтымэ, плъэ-гъунэу, кыпкIэрыт шыпкыуэ, улабэмэ, утелэбэнэу, пкыи иIэу, гъунэ иIэу, удэгущыIэмэ, кыб-дэгущыIэжынуу бзэ Iулгъэу, кыиоплтымэ, укыишIэжъэу — джарэу псау-таоу, щыIэныгъэ жышхо зыдиIыгъэу тыгъэр кыкыоки, имэфэ гъогу кIыхъэ техъагъ. Мэфэ реным тхъапш ащи фабэ зэритрэр, гъогу лъа-

гъоу цIыфми, псэушъхъэми чIышъхъашъом афышъыхишрэр, кыэкIрэмэ аIапэ мэфэ реным ылыгъэу огум зэрэрищэхэрэр. ЗэкIэ усаклоу егъэунэфы, «Iэмы-рэу зэритыжыгъа?» уигъалоу тыгъэм имэфэ гъогу кIыхъэ лъэплгъэ. СатыриплIэу къэдгъэ-лъэгъуагъэмкIэ усаклоу бэ кы-луагъэр — кыхъэцэу, плъэгъоу дунай псау сурэт кыишIыгъ. Хъун, хъарзын. Хъау, икъурэр, ыгъэразэрэп а сурэтым усаклоу, джыри гупшысэм, ыусурэтрэм хэгъащэ, тыгъэм илгъагъоу нэ-фылтым кыкIэлэтыкIорэр кы-гъэлгъагъо:

Тыжъын унсэфэр зэзытэ-кыокIэ,

Кыкыокирэ тыгъэр сэ кыс-нэплгъыхъэ.

ЗыгъэнэшIошIмэ, зызэри-хъокIэ,

Осэпс псэ махэми зыкыс-IушIыхъэ.

Дунаир дэхэ кыодыеп, къаб-зэ, рэхъат, угушIон амал уилэмэ, уигъэгущIонэу щыт, улэжъэн Iомэ, кыбдэлэжъэнэу, кыб-дэлэпылэнэу хъазыр, гъогу улгъэ-хъумэ, джаш фэд, инэбзый шъа-бэмэ гъогу тэрэзым ыщыпэ нэф утырагъэуцонэу, гъозэ хъатыр пфэхъунхъу уапэкIэ уагъапIэ («Тычылэ гъунэ апэрэ лъагъор нэрымылгъэгукIэ сэ кысфыхе-щы»). Нэфынэ зыхэлъыр зэкIэ усаклоу игунэс — орэжъуагъо («Жъуагъомэ лъагъор кысфа-гъэныфы»), орэмазэ («Мазэми чIыгум тыжыны шегъэчъы»), орэджэныкыо машIу — нэф кы-рэти, фабэ кыпэрэки, усаклоу ыгу щышы мэхъу, игушъхъэ псыпэхэр насыпкIэ агъэунэфы («Бгъэгум гушIуагъор дизышъ, сэчэфы»). Ау сыдми фэмыдэу тыгъэр усаклоу пэблагъ — гу-пшысэ шъэф горэ кыIоным, зэфэхысыжъ гъэшIэгъон гори шыIынэу арэп (ащ фэдэхэри хэмътэу щытэп, хэхыгъэу ащ пылгъэ), тыгъэр зэрэщыIэ за-кIом щыIэныгъэ амал хырегъэ-хы, лъэбэкъу ыдзынэу, псэлгъэ-нэу, фитэу, гушIуагъомрэ шъха-фит-гупитныгъэмрэ яублапIэу тыгъэр мэхъу:

Жыбгъэ шъабэу кыкIэны-гъэр,

Гъэтхэ уцмэ арычъагъ,

Ар имыкыоу етIупыгъэр

Ащ имафэу Iупчъэпчъагъ.

Чыгы шъхъапэм зыдлъае,

ЗэндэрыкIэу зычIисагъ,

Пчэдыжъ тыгъэр зидунаим

Удах ыIуи, ехъопсагъ.

Жыбгъэм сыд фылуагъэми, тауштэу ащ еплъыгъэми, ащ кылуачIи, идэхэгъэ-псынклагъи имыкыоу, етIани тыгъэм ехъоп-сэжы: тыгъэр псэ зыпыти зыпы-мыти альапс, якъежъапI, ар зэ-фэхъысыжъ инхэр зыдззыIыгъ гупшысэ. ЩыIэныгъэр зыхэлъ псэуыи тыгъэр апэблагъ, ягъус, ягъогогу, яупчIэжъэгъу: «тыгъэ-хъажъур жъогъо нэзым тыжы-ныпсэу теджэгукIы», «тыгъэр кыепсы, уцы шъхъапэм лъэпэ-цIыеу тецхыкIыгъ», дунаир зы-щыуызэхэрэм, ошхым икыешхын Iоф зэхэхъэгъахъу щытми, уемы-жэгъахъу тыгъэм иджэгугIэпс ошъуапшэм зыкыпхыредзы («Цэдэжэгъуапэм итыгъэпсхэр

ошх джэгулэм пхырэлгъэтых»), ошхымрэ тыгъэмрэ зэмыгъусэ-хэмэ, щыIэныгъэ кIуачIэм лъап-сэ ыгъотынуу амал иIэп («Мы ду-наеу дунай дахэм тыгъэр щеп-сы, ошхыр щешхы»). Усаклоу тыгъэм егъагъэ: «*Къабзэ огул. Къепсы тыгъэр. Джыри къеп-сы. Сянэ гъашиIэу кыситыгъэр уиор щесы*», ным ишIулгъэгъу илгъагъэкIи икыэбзэгъэкIи ты-гъэм ифабэ репэсы. ШIу зыльэ-гъурэм ар ианахъ шIухъафтын ин («Iсэм илэшIур шIум идахэу сишIулгъэгъуи кыиостын. Ар имыкыоу тыгъэ лъагъу сыгум уилгъэу ом уитын»). «Нэбзый за-кыоу чэщым кыишэнэфы, кыс-фэнэфрэр класэу сэ ситыгъ»), щыIэныгъэм уасэу иIэри уса-клоу тыгъэм иIэмыркIэ еуплгъэу («ТычIыльэ шIугъэр тыгъэ хъа-лэлэу кытфитетаджэ»). Тыгъэр зэфэхысыжъ гупшы-сэ ин мэхъу: ащ зэкIэ кыгъэфа-бэ, зэкIэми щыIэныгъэ кыареты, цыфым, дунаим кыарыкIуагъэм, кыарыкIорэм, апэ шильми ар итамыгъэ шъэф, итамыгъэ маф. Ау зы гупшысэ усаклоу зыди-лыгъ: тыгъэр ины, лъагъ, уекло-лэн, утелэбэн плъэкIынэу щы-тэп, уфэмысакъмэ, укыистынэу амалышхо иI. Тыгъэм ичыжъэ-гъэ-лъэагъэ фэдэу дунаири гъу-нэнчъ, чIым ыгъуни бгъэунэфы-ныр Iоф цыкIумэ ащыщэп. Ащ усаклоу апчэгъу, азыфагу ит: ты-гъэм фэдэу ыгу фабэ, лъагъ, уашъом фэдэу ыIэ-тамэхэр уб-гъугъэх, ымакъэ Iэтыгъэ, зэкIэми зэхыхы («Шъузэпэшых клони, цыфхэр, дунай чIыльгъэм сыте-джэшт»), ар икыурэр, чIыльгъэр усаклоу зэфэхъышъаф зэрэ-хъугъэхэр кIигъэтхъэу кыело — «*ЗыIэтыни, тыгъэпс нэфхэр сIэгъу изыбзэу кысхышъытхы*», тыгъэм сыгоуцонышъ, сыгу ихыгъэу, сэ шъхъафитэу цыфмэ сафэлэжъэныр сигугъэ шъхъаI усаклоу еIо.

«Балоба усэкIо ныбжыкIэм ыпшъэ дилгъхэрэ Iофыр, онтэ-гъулоба ащ бжъэу ыштгъэр?» зыIонышъ, кыэупчIэни щыI. Зыми тыгъэр ошгоум кыири-хыгъэп, жъуагъор ыIэмычIэу кыхыи, ишIулгъэгъу ритыгъэп — усаклоу ыгу баиныгъэу, шъха-фитныгъэ-гукIэгъуныгъэу илгъыр ымыгъэнэгъуаджэу, хъалэлэу, ыгукIэ ыштагъэу, ыгъэунэфы-гъэу щыт. Дунаир зэрэгъунэн-чъэр зэкIэми ашIэ, альэгъу, ар зэрэдахэр, ямышIыкIэу зэрэгъэ-псыгъэр бэрэ ащэгъупшэ. Дуна-ир шъотехъэ-текIэу, непэ ащ щыплгъэгъурэр нахыбэкIэ зэрэ-щымылгъэгъужьрэр, ау плъэгъурэ дэхагъэм уфэсакъзэ, уемышлгъэ-кIэу узэрэдэпсэун фаер усаклоу иапэрэ гупшысэ. Дунаим идэ-хагъэ плъэгъунэу уфаемэ, ар озыгъэлгъэгъун уашъхъагъ имы-тымэ, сыдэу зыпшIыгъэкIи, амал иIэп — ары дунаим икыогъупэ псэуыи анэсырэ тыгъэм иIэ-мырышхо усаклоу IэубытыпIэ шъхъаIэ зыкIишIрэр.

ШIШIЭ Казбек.
Филологие шIэныгъэхэм-кIэ доктор.
(*Джыри кыкIэлэтыкIошт*).

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдзыгъэкырэр:
Адыгэ Республикэм
лэапкь ИофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилъеп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жьу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхьаIэр
ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхьаIэм иапэрэ
гуадзэр
АУЛБЭ Руслэн

Редактор
шхьаIэм
игуадзэр —
пшъэдэкIыжъ
зыхырэ
секретары
ХЪУРМЭ Хъусен

ПшъэдэкIыжъ
зыхырэ
секретары
НЭПШЭКЪУЙ
Заур

Редакциер
зыхьыIэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьаIэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын ИофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темуры-Кавказ
чыплэ гъэлыры-
шланI, зраушыха-
тыгъэ номеры
ПИ №10-3892

Зыщыхаутырэ
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4285
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1314

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхьатыр 18.00

«Адыгеим ижъогъожьы-
хэм» яя XIII-рэ Дунэе
фестиваль жьоныгъуаклэм
и 12 — 15-м Мыекъуапэ
щыклошт. Республикэу
Чад, Афганистан, Тьрку-
ем, Кыргызстан, Абхъа-
зым, Молдовэ, Румынием,
Къэбэртэе-Бэлыкъарым,
Къэрэщэе-Щэрджэсым,
Краснодар краим, Волго-
град, Астрахань, Ростов
хэкухэм, Чэчэным, Къы-
блэ Осетием, Адыгеим,
нэмыкIхэм яныбжыкIэ-
хэр зэнэкъокъуштых.

Урысые Федерациемрэ Адыгэ
Республикэмрэ культурэмкIэ ями-
нистерствэхэм, АР-м лэапкь куль-
турэмкIэ и Гупчэ зэхашэрэ фести-
валым къэшъуаклохэмрэ оредыло-
хэмрэ щызэнэкъокъуштых. Музы-
кальнэ лэапкь Iэмэ-псымэхэмкIэ
орэдышъо зэфшъафхэр къыра-
гъэлоштых.

— Апэрэ фестивалхэм Адыге-
им щыц кIэлэеджаклохэмрэ ныб-
жыкIэхэмрэ ахэлажэщыгъэх,
— ело Адыгэ Республикэм куль-
турэмкIэ иминистрэ игуадзэу,
Урысыем, Адыгеим, Ингушетием
культурэмкIэ язаслуженнэ Иофы-
шIэу ШъэуапцIэкъо Аминэт. —
Фестивалым лэашэу зиушъом-
бгъугъ. Анахъэу тшIогъэшIэгъо-
ныр апэрэ чIыплэхэр къыдахы
ашIоигъоу ныбжыкIэхэр Мые-
къуапэ къызэрэклохэрэр ары.

Ары. Яшъыпкъэу зыкыгъэхъа-
зырышъ, гъогу кытэхъэ. Сыдми
уахътэр агъэклонэу фестивалым
хэлажэхэрэп. ЯшIэныгъэ хагъа-
хъо ашIоигъу, зым зыр кIыры-
плыныр шэнышIу афэхъугъ.

Къэбэртэе-Бэлыкъарым икIэлэ-
цIыкIу къэшъокло ансамблэу
«НалцIыкIур» Адыгеим иныбджа-
гъушIу. Республикэм щыкIорэ фе-
стивальхэм, мэфэкI зэхыхъэхэм
ахэлажэ. Къэшъокло купуэ «Мые-
къуапэ инэфылэхэр» илэс 20
зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъэ пчыхъ-
зэхыхъэм «НалцIыкIум» адыгэ
къашъоу къычишIыгъэхэр гум хэ-
пкIагъэх.

Лэапкь оредышъоу «Ислъамы-
ем» укыдэшъоу IэшIэхэп. Ти-
ансамблэ цIэрылохэу «Налмэ-
сым», «Ислъамыем» ярепертуар-
хэм а къашъор бэшIагъэу ахэт.
КIэлэцIыкIу купуэ «Майкопчан-
кэри» «Ислъамыем» къыдэшъо.
«НалцIыкIум» иIэплэсэныгъэ ана-
хъэу къызыщыцIэуныгъэм къа-
шъоу «Ислъамыер» ащыц.

— Илэс 6-м кышшублагъэу
14-м нэс зыныбжэхэр «НалцIы-
кIум» къычэршъо, — ягухэлхэм
тащегъэгъуазэ художественнэ
пащэу, Къэбэртэе-Бэлыкъарым-
рэ Ингушетиемрэ культурэмкIэ
язаслуженнэ ИофышIэу Къощэй
Алик. — КIалэхэри пшъашъэхэ-
ри купым зэрэхэтхэм ишIуагъэкIэ,
лэапкь искусствэм итарихъ, ти-
шэн-хабзэхэр нахьышIоу зэрагъа-
шIэх.

«НалцIыкIур» хэгъэгъу 13-мэ

«НАЛЦЫКІУР» къашъом иIотакIу

Къэшъокло ансамблэу
«НалцIыкIур».

Абхъаз кIалэм
«Синанэр» кьелю.

Пкъыр ищыгъэу, къашъом куп-
кIэу хэлъым улъылэсэу укъэшъо-
ным пае сыда анахъэу узыпылтын
фаер? УпчIэм джэуапыр къезыты-
жырымэ уадэлугъэ, уагъэгупшысэ.
«НалцIыкIум» уеплъызэ апэ къы-
хэгъэщырэ къэшъуаклом къарыу
иIэным фэшI куцI ышIын зэрэфа-
ер ары. КIуачIэр, къулайныгъэр,
искусствэр — ахэр зэпхыгъэх.

«Синанэр» абхъазмэ къаIо

Абхъазым икIэлэеджаклоу Абза-
гу Цвижбэ фестивалэу «Адыгеим
ижъогъожьыехэм» шIухафтын
шхьаIэр къышдыхыгъ. Жэнэ
Къырымызэрэ Тхьабысым Умарэ-
рэ зэдаусыгъэ оредэу «Синанэр»
адыгабзэкIэ абхъаз кIалэм фести-
валым щигъэжынычыгъ. Адыгеим
иартисткэ цIэрылоу Шъэожэ Розэ
пчэгум кыхьы, абхъаз шъаом къы-
дежъыугъ, нэгущIоу къэгъэгъэ Iэ-
рамыр шIухафтын фишIыгъ.

«Адыгеим ижъогъожьыехэм»
яшIуагъэкIэ тилъэпкъ, тиресубли-
кэ дунаим нахъ щызэлъашIэ мэхъу,
лэапкь искусствэм зеушъомбгъу.

Опсэу, фестивалыр! Гъогу-
маф, фестивалыр! ХьазэщыкIэ
Мос, Лыгунэе Алий, нэмыкIхэми
«Адыгеим ижъогъожьыехэм» ащы-
рагъажы, нэмыкI фестивалхэм
щытхъуцIэхэр къащыхыгъэх. Кри-
стина Мелян Москва шеджэ, ду-
нэе фестивалхэм ялауреат.

Я XIII-рэ фестивалыр «Налмэ-
сыр» зычIэт унэм щыклошт. Зэнэ-
къокъухэр жьоныгъуаклэм и 13-м
аублэщтых.

ащылагъ. Германием, Болгарием,
Тьркуем, Польшэм, нэмыкIхэм
концертхэр къащитыгъэх, фести-
вальхэм щытхъуцIэхэр къащыди-
хыгъэх. Купым къышчэршъо Ягъу-
зэ Талат, Явузэхэу Алэкъэй, Замир,
Зубер, Къощэйхэу Алибек, Амир,
Астемир, Къошырэкъохэу Алан-
рэ Астемиррэ, Медалый Мурат,
фэшъафхэри. Зэш-зэшыпкъухэр
ансамблэм зэрэхэтхэм шIуагъэ
кытэу Къощэй Алик елытэ. Ны-
тыхэр якIалэхэм къалэплъэх, кIэ-
лэегъаджэмэ янэплъэгъу итых.

КIэлэцIыкIухэр лъапэкIэ пчэ-
гум щыуцухэзэ, адыгэ къашъо-
хэр къызэрашIэрэм узыIэпещэ.
Лэапкь шъуашэр зэпэжъыужъу
зэкIэми ащыгъ. Оредышъом ды-
рагъаштэзэ къашъом зыхилъасэ-
хэкIэ, дунаир къызэрагъэдахэрэр
зыдамышIэжырымэ тшIэрэп. Нэ-
гушIохэу къашъом гупшысэу хэ-

Кристина Меля.

лъыр къызIуахы зыхъукIэ, ухъа-
зырыныгъэу къагъэлъагъорэм ур-
гъушъо, зэпымыгъэу Iэгу уафитео
пшIоигъо охъу.

АТЛЕТИКЭ ОНТЭГЪУР

Чыплэр — ящэнэрэ

Урысыем и Къыблэ шъолъыр икIэлэеджакломэ яя V-рэ
спартакиадэ хэхъэрэ зэнэкъокъухэр атлетикэ
онтэгъумкIэ щыкIуагъэх псэупIэу Цукъо. Хагъэунэфы-
кIырэ чыплэхэр къыдэзыхыгъэм Адыгеим ибатырхэр
ащыщых.

мэ якуп ятIонэрэ чыплэр къыш-
дыхыгъ. Вера Стыровар, кг 53-рэ,
ящэнэрэ хъугъэ. Татьяна Фесенкэм
яплIонэрэ чыплэр къыфагъэшъо-
шагъ.

КIалэмэ медалэу къахыгъэр на-
хьыб. Инэм икIэлэеджаклоу Роман
Персильевым, кг 62-рэ, дышъэ
медалыр къыхыгъ, тренерэу зы-
гъасэрэр Бэгугъэ Мурат. ХьэпэкIэ

Хьалимэ, кг 50, ятIонэрэ чыплэр
къыфагъэшъошагъ. Мы купым Нэ-
жэ Руслэн ятIонэрэ шыхъугъ.
Iэшъынэ Салбий, кг 56-рэ, джэрз
медалыр къыдыхыгъ. Килограм-
митIукIэ ащ иуж къинагъ, яплIэ-
нэрэ чыплэр къыфагъэшъошагъ
ХьакIэлI Бислэн. Сидов Заур,
кг 69-рэ, Къумыкъу Аслэн, кг
77-рэ, Долэ Аслэн, кг 85-рэ,

ящэнэрэ чыплэхэр къыдахыгъэх.

Тренерхэу Чэмбэхъу Анзор,
Шъаукъо Индар, Нэгъой Мурат,
Бэгугъэ Мурат, Хьагъур Хьалим,
ГъукIэлI Мухьдин хагъэунэфыкIы-
рэ чыплэхэр къыдэзыхыгъэ спорт-
сменхэр агъасэх. Адыгеим ихэшы-
пыкIыгъэ командэ ящэнэрэ чы-
плэр къыхыгъ. Краснодар краим
икомандэ апэрэ чыплэр къыди-
хыгъ, Ростов хэкур ятIонэрэ хъу-
гъэ. Чемпион щытхъуцIэр къыдэ-
зыхыгъэ Роман Персильевыр Уры-
сыем икIэух зэнэкъокъухэу мэкъу-
огъум Таганрог щыIэштхэм ахэ-
лэжъэнэу фитыныгъэ иIэ хъугъэ.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.

КIалэхэмрэ пшъашъэхэмрэ куп
зэфшъафхэм ахэтхэу зэнэ-
къокъум хэлэжыагъэх. Адыгэ Рес-
публикэм атлетикэ онтэгъум-
кIэ и СДЮСШОР идиректорэу,
РСФСР-м изаслуженнэ тренерэу
Хъуажэ Мэдждэ тиспортсмен-
хэм пэщэныгъэ адызрихыагъ. Ащ
къызэрэтилуагъэмкIэ, тиныбжы-
кIэхэм хэпшыкIэу якъулайныгъэ
хагъахъо. Зэнэкъокъу инхэм заща-
уплъэкIугъэ, щыкIагъэу яIэхэри на-
хьышIоу зыдашIэжыых. КIуачIэу
ахэлъыр икъоу афэмыгъэфедэу
къыхэкIы. Арышъ, КIуачIэмрэ
къулаимрэ зедистэнхэм тапэкIэ
пылбыхыгъэх.

Типшъашъэмэ анахъэу къахэ-
щыгъэр Анастасия Азаровар ары.
Килограмм 48-рэ къэзыщычэрэ-